

Udskriftsdato: 2. januar 2026

VEJ nr 10083 af 11/12/2023 (Gældende)

Vejledning om frigivelse af børn til national adoption

Ministerium: Social- og Boligministeriet

Journalnummer: Social-, Bolig- og Ældremin., j.nr. 2020-6851

Vejledning om frigivelse af børn til national adoption

Indholdsfortegnelse

Indledning

Del I Generelt om adoption

Kapitel 1: Regler og aktører på adoptionsområdet

Kapitel 2: Kort om de forskellige adoptionstyper

Kapitel 3: Bedst for barnet og inddragelse af barnet

Kapitel 4: Fastslåelse af faderskab eller medmoderskab som betingelse for adoption

4.1. Behandlingen af adoptionssager, når sagen om faderskab eller medmoderskab verserer

4.2. Genoptagelse af sag om faderskab eller medmoderskab efter at adoptionen er gennemført

Kapitel 5: Kontakt og samvær mellem barnet og den oprindelige slægt

Del II Fremmedadoption med samtykke

Kapitel 6: Betingelser for at gennemføre en adoption med samtykke

Kapitel 7: Familieretshusets sagsbehandling ved frigivelse af et barn til national fremmedadoption

7.1. Generelt om sagsforløbet

7.2. Rådgivning og vejledning af barnets forældre

7.3. Indhentelse af oplysninger om forældre

7.4. Sagsbehandling og indhentelse af oplysninger om barnet

7.5. Indhentelse af samtykke og/eller erklæring fra barnets forældre

7.6. Kontakten til øvrige samarbejdsparter

Kapitel 8: Anbringelse af barnet efter barnets lov

Kapitel 9: Udslusning af barnet efter udstedelsen af adoptionsbevilling

Del III Adoption uden samtykke

Kapitel 10: Betingelser for at gennemføre en adoption uden samtykke

10.1. Generelle betingelser for adoption uden samtykke

10.2. Oversigt over sagsgangen i sager om adoption uden samtykke

10.3. Adoption uden samtykke, når forældrene varigt er uden forældreevne (§ 9, stk. 3)

10.3.1. Generelle betingelser for adoption uden samtykke efter § 9, stk. 3

10.3.2. Særligt om adoption uden samtykke inden barnets fødsel

10.4. Adoption uden samtykke når barnet har en særlig tilknytning til plejeforældre (§ 9, stk. 4)

10.5. Adoption uden samtykke i andre tilfælde (§ 9, stk. 2)

10.6. Børnekonventionen og Menneskerettighedskonventionen

Kapitel 11: Myndighedernes behandling af en sag om adoption uden samtykke

11.1. Adoptionssagens indledning

11.2. Kommunens indstilling om adoption uden samtykke til børne- og ungeudvalget

11.2.1. Indstillingens indhold

11.2.2. Beskikkelse af advokater

11.3. Rådgivning fra VISO

11.4. Børne- og ungeudvalgets behandling af en indstilling om adoption uden samtykke

11.5. Ankestyrelsens behandling af en sag om adoption uden samtykke

11.5.1. Ankestyrelsens afgørelse om frigivelse af barnet til adoption uden samtykke

11.5.2. Møde i Ankestyrelsen

- 11.5.3. Afgørelsens form og indhold
- 11.5.4. Udpegning af adoptant (Matchning)
- 11.5.5. Domstolsprøvelse af Ankestyrelsens afgørelse om frigivelse til adoption
- 11.5.6. Ankestyrelsens udstedelse af adoptionsbevilling
- Kapitel 12: Midlertidig placering
- Kapitel 13: Udslusning af barn
- Kapitel 14: Domstolens behandling af sager om adoption uden samtykke

Indledning

Denne vejledning indeholder retningslinjer for behandlingen af sager om frigivelse af børn til bortadoption i Danmark, herunder ved afgørelse om adoption uden samtykke.

Vejledningen retter sig til sagsbehandlere i Familieretshuset og Ankestyrelsen i forbindelse med afgørelser om at frigive et barn til bortadoption med eller uden samtykke fra forældrene. Vejledningen retter sig også til sagsbehandlere i kommunerne, som i forbindelse med sager om adoption uden samtykke foretager den indledende vurdering af, om hensynet til barnet afgørende taler for, at en adoption uden samtykke må antages at være den bedste løsning for barnet.

Vejledningen er endvidere tænkt som et arbejdsredskab til sagsbehandlere i såvel Familieretshuset som kommuner, når de har kontakt med kommende forældre, som overvejer at bortadoptere et barn.

I vejledningen beskrives en række materielle og processuelle krav, der følger af adoptionsloven. Anden lovgivning er beskrevet, når det er relevant.

Vejledningen skal læses i sammenhæng med bekendtgørelse om adoption (adoptionsbekendtgørelsen), bekendtgørelse om forretningsordenen for Adoptionsnævnet, bekendtgørelse om forretningsordenen for et adoptionssamråd og vejledning om adoption (adoptionsvejledningen).

Der henvises også til barnets lov, vejledning om barnets lov og lov om retssikkerhed og administration på det sociale område (retssikkerhedsloven).

Endvidere henvises til de generelle sagsbehandlingsregler i kapitel 3 i lov om Familieretshuset, samt til vejledning om Familieretshuset, reglerne om faderskab og medmoderskab i børneloven samt reglerne om forældremyndighed i forældreansvarsloven og i vejledning om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær. Endelig henvises til "Adoption uden samtykke – et vejlednings og inspirationsmateriale til sagsbehandlere", der er udarbejdet af Social- og Boligstyrelsen og findes på sbst.dk.

Vejledningen anvendes fra den 1. januar 2024 og erstatter vejledning nr. 9400 af 26. juni 2020 om frigivelse af børn til national adoption.

Vejledningen er navnlig opdateret som følge af de ændringer af adoptionsloven, der følger af § 4 i lov nr. 753 af 13. juni 2023 om ændring af lov om social service, lov om retssikkerhed og administration på det sociale område og forskellige andre love (Ændringer som følge af barnets lov, initiativret for adopterede børn, adoption uden samtykke fra fødslen, samvær med børn på kvindekrisecentre m.v. og fasttrack for godkendelse af plejefamilier m.v.), samt af bestemmelserne i kapitel 6 i barnets lov, lov nr. 721 af 15. juni 2023, om myndighedernes opgaver i forbindelse med adoption.

Det er vigtigt at være opmærksom på, om der er sket ændringer af lovgivningen, som endnu ikke er afspejlet i vejledningen. Det er muligt at se, om der er sket ændringer af lovgivningen, og om der er udarbejdet nye vejledninger, på Retsinformations hjemmeside: retsinformation.dk.

Denne vejledning gælder ikke for Færøerne og Grønland.

I relation til Grønland bemærkes, at adoptionsloven i vidt omfang er sat i kraft for Grønland, jf. anordning nr. 410 af 21. april 2010, som ændret ved anordning nr. 188 af 9. februar 2021. I det omfang bestemmelserne i adoptionsloven er sat i kraft for Grønland, finder denne vejledning anvendelse.

I relation til Færøerne bemærkes, at Færøerne den 29. juli 2018 har hjemtaget sagsområdet person-, familie- og arveretten, herunder adoptionsområdet. Vejledningen anvendes dog i det omfang, det følger af aftale mellem Færøernes landsstyre og Danmarks regering om samarbejde om adoption, jf. bekendtgørelse nr. 766 af 6. juni 2018.

Del I

Generelt om adoption

I denne del af vejledningen redegøres for de overordnede principper for gennemførelse af adoptioner med og uden samtykke, de relevante myndigheder på området samt de oprindelige forældres retsstilling i forhold til kontakt med barnet og opfølgning på adoptionen.

Kapitel 1

Regler og aktører på adoptionsområdet

En række myndigheder m.v. er involveret i sager om bortadoption af børn i Danmark. Afhængig af om der skal gennemføres en adoption med eller uden samtykke, har forskellige myndigheder kompetencen og bliver inddraget i sagsbehandlingen. De vigtigste aktører på adoptionsområdet er:

- Familieretshuset
- Adoptionssamrådene
- Adoptionsnævnet
- Ankestyrelsen
- Kommunerne
- Børne- og ungeudvalgene
- Den nationale videns- og specialrådgivningsorganisation (VISO)
- Domstolene

Familieretshuset

Familieretshuset behandler sager om fremmedadoption, familieadoption og stedbarnsadoption, men ikke sager hvor barnet søges adopteret uden samtykke. Det er også Familieretshuset, der udfærdiger adoptionsbevillinger. I sager om adoption uden samtykke udfærdiges bevillingen dog af Ankestyrelsen.

I forbindelse med adoptionssager, hvor der ikke stilles krav om, at ansøgeren skal godkendes som adoptant, varetager Familieretshuset undersøgelsen af, om adoptionen vil være til gavn for barnet, hvis barnet adopteres med samtykke.

I sager om adoption med samtykke af børn i Danmark indsamler Familieretshuset de nødvendige oplysninger til brug for afgørelsen om frigivelse af barnet til bortadoption. Denne opgave er nærmere beskrevet i vejledningens del II.

I forbindelse med ansøgninger om godkendelse som adoptant varetager Familieretshuset sekretariatsfunktionen for adoptionssamrådene. Herudover udfærdiger Familieretshuset, når adoptionssamrådet har godkendt ansøgeren som adoptant til international adoption, en rapport om ansøgerens forhold til brug for de udenlandske adoptionsmyndigheder.

Endelig skal Familieretshuset i sager, hvor forældrenes samtykke til adoption er afgivet i udlandet, og hvor den udenlandske adoptionsafgørelse ikke umiddelbart anerkendes her i landet, forud for udstedelse af adoptionsbevillingen tage stilling til, om samtykket kan ligestilles med samtykke afgivet for en dansk myndighed eller institution.

Adoptionssamrådene

Efter adoptionslovens § 25 a, stk. 3, består et adoptionssamråd af et medlem med en social uddannelse, en jurist og en læge. Medlemmerne beskikkes af social- og boligministeren for indtil fire år ad gangen, og genbeskikkelse kan finde sted. Det juridiske medlem er formand for adoptionssamrådet.

Der er oprettet to adoptionssamråd.

Familieretshuset stiller sekretariatsbistand til rådighed for adoptionssamrådene.

En væsentlig opgave i adoptionssamrådene er at træffe afgørelse i sager, hvor ansøgere ønsker at blive godkendt som adoptanter. Samrådenes opgaver er nærmere beskrevet i bekendtgørelse om forretningsordenen for et adoptionssamråd.

Adoptionssamrådene har ikke opgaver i forbindelse med sager om frigivelse af børn til bortadoption i Danmark.

Adoptionsnævnet

Adoptionsnævnet består af en formand og ni andre medlemmer med forskellig faglig baggrund. Medlemmerne og deres stedfortrædere beskikkes af social- og boligministeren.

Der henvises til adoptionslovens § 25 b og bekendtgørelse om forretningsordenen for Adoptionsnævnet, der indeholder regler om Adoptionsnævnets sagsbehandling og opgaver.

Adoptionsnævnet behandler klager over adoptionssamrådenes afgørelser.

Adoptionsnævnet varetager herudover bl.a. opgaven med at matche danske børn til bortadoption til ansøgere, der er godkendt til national fremmedadoption. Denne matchningsopgave foretages af Adoptionsnævnet i alle sager om fremmedadoption, hvor der ikke på forhånd er udvalgt en familie til det konkrete barn.

Adoptionsnævnet skal desuden indsamle, bearbejde og formidle viden om adoptionsområdet såvel på nationalt som internationalt plan.

Ankestyrelsen

I sager om stedbarnsadoption og familieadoption er Ankestyrelsen klageinstans for Familieretshusets afgørelser. Familieretshuset kan desuden i en række tilfælde forelægge sager for styrelsen.

Ankestyrelsen har ikke opgaver i forbindelse med behandlingen af sager om frigivelse af børn til adoption med samtykke.

Ankestyrelsen behandler sager om adoption uden samtykke. Det er således Ankestyrelsen, der træffer afgørelse om frigivelse af et barn til bortadoption uden samtykke. Ankestyrelsens afgørelse kan indbringes for retten. Bevillingen til adoption udarbejdes i sager om adoption uden samtykke af Ankestyrelsen.

Kommunen og børne- og ungeudvalget

Hvis der er tale om en frivillig fremmedadoption, dvs. en adoption hvor ansøgeren skal godkendes som adoptant som beskrevet i kapitel 2, har kommunen almindeligvis ansvaret for anbringelsen af barnet, inden adoptionen gennemføres.

Herudover er kommunen involveret i adoptionssager med samtykke, idet Familieretshuset kan anmode kommunen om en erklæring om, hvorvidt ansøgeren opfylder betingelserne i barnets lov for at have et barn i pleje.

Kommunen har mulighed for at rejse en sag om adoption uden samtykke ved efter § 70 i barnets lov ved at afgive indstilling herom til børne- og ungeudvalget. Det er herefter børne- og ungeudvalget, som efter § 72 i barnets lov indstiller til Ankestyrelsen, at styrelsen træffer afgørelsen om, at barnet adopteres uden samtykke.

Hvis børne- og ungeudvalget finder, at betingelserne for adoption uden samtykke er opfyldt, sendes sagen til Ankestyrelsen, der træffer afgørelsen.

Når et barn er frigivet til fremmedadoption, sender kommunen oplysninger om forældrene, graviditetens forløb, fødslen og barnets tilstand, herunder vækst, sygdomme, medicinering, undersøgelser m.v. til Adoptionsnævnet til brug for udpegningen af en adoptant til barnet. Kommunens og børne- og ungeudvalgets opgaver med hensyn til adoption er reguleret i kapitel 6 (§§ 69-73) i barnets lov.

Den nationale videns- og specialrådgivningsorganisation (VISO)

Den nationale videns- og specialrådgivningsorganisation (VISO) yder rådgivning og vejledning af borgere og kommuner i specialiserede og komplicerede enkeltsager på det sociale område og sikrer samtidig et landsdækkende overblik over den samlede specialrådgivning. VISO sikrer endvidere en systematisk indsamling, udvikling, bearbejdning og formidling af den faglige viden på det sociale område.

Efter §§ 71 og 167 i barnets lov understøtter VISO kommunernes behandling af sager om adoption uden samtykke.

Domstolene

Ankestyrelsens afgørelse om adoption uden samtykke kan indbringes for domstolene.

Kapitel 2

Kort om de forskellige adoptionstyper

I det følgende beskrives de forskellige former for adoption. Det drejer sig om fremmedadoption, stedbarnsadoption og forskellige former for familieadoption. Der henvises til § 1 i adoptionsbekendtgørelsen.

De forskellige adoptionsformer inddeles i anonyme og ikke-anonyme adoptioner, nationale og internationale adoptioner og adoptioner med og uden samtykke.

Fremmedadoption

Ved fremmedadoption forstås en adoption, hvor ansøgeren adopterer et barn under 18 år, og hvor det er en betingelse for adoptionen, at ansøgeren godkendes som adoptant, jf. adoptionslovens § 4 a, stk. 1. Efter denne bestemmelse må adoption kun bevilges, når ansøgeren er godkendt som adoptant, hvis den, som ønskes adopteret, er under 18 år.

Oftest er der tale om adoption af et barn, som ansøgeren ikke kender i forvejen. Der kan dog også være tale om, at ansøgeren kender barnet eller dets forældre, men at tilknytningen ikke er så kvalificeret, at den opfylder betingelserne for at være en familieadoption.

Formidlingen af et barn født i Danmark til godkendte adoptionsansøgere (fremmedadoption) sker via Adoptionsnævnet.

Familieadoption m.v.

Familieadoptioner er normalt kendetegnet ved, at der består en kvalificeret familiemæssig tilknytning mellem ansøgeren og det barn, der ønskes adopteret, jf. adoptionslovens § 4 a, stk. 2. Efter denne bestemmelsen kræves der ikke godkendelse som adoptant ved adoption af ægtefælles eller samlevers barn eller efter regler fastsat af social- og boligministeren i tilfælde, hvor der består nært slægtskab eller andet særligt tilknytningsforhold mellem adoptanten og adoptivbarnet eller dets forældre.

Familieadoption efter § 4 a, stk. 2, i adoptionsloven omfatter efter § 1, nr. 3, i adoptionsbekendtgørelsen følgende:

- a) En adoption, hvor ansøgeren adopterer et barnebarn, et søskendebarn eller en søskende.
- b) En adoption af et barn under 18 år af forældre, som ansøgeren gennem nært og længerevarende bekendtskab er særligt knyttet til.
- c) En adoption af et barn, som ansøgeren har et særligt tilknytningsforhold til, navnlig fordi barnet er blevet opfostret hos ansøgeren i en længere periode.
- e) En adoption af et barn, hvor adoptanten har en sådan tilknytning til barnet, at ansøgeren vil kunne godkendes som netværksplejefamilie til barnet efter § 58 i barnets lov, dog uden krav om gennemførelse af grundkursus i at være plejefamilie.

Anonyme adoptioner og ikke-anonyme adoptioner

Ved anonyme adoptioner forstås adoptioner, hvor barnets oprindelige slægt ikke har eller ikke har krav på at få kendskab til, hvem adoptanten er. Forbindelsen mellem barnet og adoptanten er efter dansk ret skabt af en myndighed eller institution, der har beføjelse til at yde adoptionshjælp, og der har derfor ikke været kontakt mellem adoptanten og barnets oprindeligt slægt. Disse adoptioner er i sagens natur altid fremmedadoptioner. Anonyme adoptioner kan dog ændre karakter til at være ikke-anonyme, hvis den oprindelige slægt efterfølgende får kendskab til adoptantens identitet.

Ved ikke-anonyme adoptioner forstås adoptioner, hvor barnets oprindelige slægt har kendskab til adoptantens identitet, hvilket eksempelvis er tilfældet ved familieadoptioner. En ikke-anonym adoption kan dog også være en fremmedadoption, hvis adoptanten kender barnet eller dets forældre, men der ikke er et så nært tilknytningsforhold, at der er tale om en familieadoption.

Ikke-anonyme adoptioner betegnes også som åbne adoptioner.

Internationale adoptioner og nationale adoptioner

Ved internationale adoptioner forstås adoptioner, hvor ansøgeren adopterer et barn, der har bopæl i et andet land, eller et barn, der er ankommet til Danmark med henblik på adoption. Heroverfor står en national adoption, hvor ansøgeren adopterer et barn, der har bopæl i Danmark, herunder på Færøerne eller i Grønland.

Stedbarnsadoptioner, familieadoptioner og fremmedadoptioner kan alle være såvel internationale som nationale.

Adoption med og uden samtykke

Adoption med samtykke omfatter tilfælde, hvor barnets forældre/forældremyndighedsindehaver(e) har afgivet samtykke til adoptionen, jf. adoptionslovens § 7. Disse frivillige adoptioner kan både være fremmedadoptioner, stedbarnsadoptioner og familieadoptioner.

Adoption uden samtykke omfatter tilfælde, hvor en adoption efter adoptionslovens § 9 gennemføres mod protest fra barnets forældre/forældremyndighedsindehaver(e) efter adoptionslovens § 9. Denne type adoptioner kan gennemføres som nationale fremmedadoptioner eller som nationale familieadoptioner.

Kapitel 3

Bedst for barnet og inddragelse af barnet

For alle adoptioner er det en grundlæggende betingelse, at adoptionen skal være bedst for barnet, jf. adoptionslovens § 2.

Endvidere fremgår det af adoptionslovens § 6, at et barn, der er fyldt 12 år, som udgangspunkt skal give samtykke til adoptionen. Det gælder alle former for adoption. Samtykket skal gives ved et personligt møde i Familieretshuset eller i Ankestyrelsen ved adoption uden samtykke, og der skal, inden barnet samtykker, afholdes en samtale med barnet. Ved samtalen skal barnet gives information og rådgivning om adoptionen og dens retsvirkninger, og barnet skal også under samtalen have mulighed for at udtale sig nærmere om adoptionen. Samtalens indhold skal bruges ved vurderingen af, om adoptionen er til barnets bedste.

Er barnet under 12 år, skal der foreligge oplysninger om dets holdning til adoptionen, i det omfang barnets modenhed og sagens omstændigheder taler herfor. Der skal ved afgørelsen i videst muligt omfang tages hensyn til barnets holdning til den påtænkte adoption.

Høringsreglen er ikke ufravigelig, og Familieretshuset og Ankestyrelsen skal derfor altid konkret vurdere det enkelte barns modenhed og ikke alene vurdere dette ud fra barnets alder. Inddragelse af børn under 12 år i form af egentlige samtaler afhænger af det enkelte barns modenhed. Det er dog formentlig for de fleste cirka syvårige muligt at gennemføre en samtale, ligesom der også kan gennemføres samtaler med selv meget små børn (førskelealderen), når samtalen tilrettelægges og gennemføres på barnets præmisser.

Kapitel 4

Fastslåelse af faderskab eller medmoderskab som betingelse for adoption

4.1. Behandlingen af adoptionssager, når sagen om faderskab eller medmoderskab verserer

Som udgangspunkt kan et barn først bortadopteres, når faderskab eller medmoderskab er fastslået, eller sag herom er afsluttet. Reglerne herom findes i børneloven og er beskrevet i vejledning om Familieretshusets behandling af sager om faderskab eller medmoderskab.

Kravet om fastslåelse af faderskab eller medmoderskab sikrer, at barnets far eller medmor får mulighed for at udtale sig om adoptionsspørgsmålet, jf. særligt adoptionslovens § 13. Endvidere sikres det, at barnet senere kan få oplyst, hvem dets genetiske far er, eller hvem der har givet samtykke til behandlingen med assisteret reproduktion.

I sager om national bortadoption af et nyfødt barn, hvor barnet ofte opholder sig i en plejefamilie eller på en institution, er der afgørende hensyn til barnet, der taler for, at bortadoptionen gennemføres hurtigst muligt. Det er derfor vigtigt, at sagen om faderskab eller medmoderskab påbegyndes hurtigst muligt, og det bemærkes i den forbindelse, at børnelovens § 4 giver moren eller Familieretshuset mulighed for at rejse sagen inden barnets fødsel.

I sager om adoption uden samtykke, hvor faderskabet endnu ikke er fastslået, skal spørgsmålet om faderskab i videst muligt omfang afklares, inden sagen forelægges for børne- og ungeudvalget.

Det forudsættes i øvrigt, at behandlingen af sagen om faderskab eller medmoderskab tilrettelægges på en sådan måde, at der tages hensyn til sagens hastende karakter, ligesom det forudsættes, at Familieretshusets, familierettens og Ankestyrelsens behandling af adoptions- og faderskabs- og medmoderskabssagerne generelt tilrettelægges således, at sagerne kan afsluttes så hurtigt, som det er muligt og forsvarligt.

Hvis sagen om faderskab eller medmoderskab trækker i langdrag

Det kan forekomme, at sagen om faderskab eller medmoderskab trækker ud, f.eks. hvis den eller de mulige fædre eller den mulige medmor ikke umiddelbart kan anerkende faderskabet eller medmoderskabet, eller hvis en mand, der er eller kan være far til barnet, eller en mulig medmor til barnet har ukendt adresse, bor i udlandet eller ikke reagerer på Familieretshusets henvendelser.

I sådanne tilfælde kan adoptionen gennemføres, hvis den eller de mænd eller den kvinde, der er parter i sagen, erklærer sig indforstået med adoptionen. Erklæring herom bør afgives skriftligt, og det bør aldrig overlades til barnets mor at indhente erklæringen. Familieretshuset må i den forbindelse overveje, om erklæringen bør afgives under personligt møde i Familieretshuset.

Ønsker én af parterne i sagen om faderskab eller medmoderskab ikke at tilslutte sig adoptionen, må adoptionssagen som udgangspunkt sættes i bero, indtil sagen om forældreskabet er endeligt afsluttet.

Adoptionen kan dog undtagelsesvis gennemføres, hvis det allerede under sagen om faderskab eller medmoderskab må anses for klart, at den eller de pågældende mulige forældre ikke kan eller ikke ønsker at få forældremyndigheden over barnet. I sådanne tilfælde bør en mulig far eller medmor i almindelighed ikke kunne hindre adoptionen. Beslutningen herom må imidlertid bero på en samlet vurdering af det enkelte tilfælde, herunder af baggrunden for at den pågældende ikke er indforstået med adoptionen. Beslutningen foretages af den myndighed, der behandler sagen. Det vil typisk være kommunen, der kan indhente oplysninger om behandlingen af sagen om forældreskabet og kan forelægge spørgsmålet om at sætte sagen i bero for Ankestyrelsen.

Adgangen til at gennemføre en adoption, når der verserer en sag om faderskab eller medmoderskab, og hvor den mulige far eller medmor protesterer mod adoptionen, bør administreres med tilbageholdenhed således, at denne adgang kun benyttes i tilfælde, hvor der er tale om helt særlige omstændigheder, eksempelvis hvor det er klart, at der er tale om chikane eller lignende.

Gennemføres en adoption, selvom sagen om faderskab eller medmoderskab endnu ikke er afsluttet, skal sagen i almindelighed fortsættes således, at det så vidt muligt fastslås, hvem der er barnets far eller medmor. At faderskabet eller medmoderskabet fastslås, berører ikke adoptionens gyldighed og vil som

følge af adoptionen ikke have nogen retsvirkning for den pågældende mand eller kvinde, der f.eks. ikke vil have arveret efter barnet.

Adoptionen skal normalt ikke afvente udløbet af seks måneders fristen i § 6 i børneloven

Efter børneloven har en mand, der har haft et seksuelt forhold til en kvinde i den periode, hvor hun er blevet gravid, i visse tilfælde ret til at få prøvet, om han er far til hendes barn, jf. § 6 i børneloven. Anmodning herom skal efter bestemmelsen fremsættes senest seks måneder efter barnets fødsel, medmindre der på tidspunktet for anmodningen verserer en faderskabssag.

Ligeledes kan en mand eller kvinde, som har samtykket til behandlingen med assisteret reproduktion, inden seks måneder efter barnets fødsel rejse sag om faderskab eller medmoderskab, jf. § 6 a i børneloven.

Bortadoptionen kan som udgangspunkt gennemføres, selvom seks måneders fristen ikke er udløbet.

Hvis helt særlige forhold tyder på, at der kan være en mand, der har ret til at få prøvet sit faderskab efter børnelovens § 6, eller at der kan være en mand eller kvinde, der har ret til at få prøvet faderskabet eller medmoderskabet efter børnelovens § 6 a, og som ønsker at udnytte denne ret, bør bortadoptionen dog ikke gennemføres før fristens udløb. I tilfælde, hvor en mand har anmodet om at få prøvet sit faderskab, eller en kvinde har anmodet om at få prøvet medmoderskabet efter disse bestemmelser, gælder de retningslinjer, som er omtalt ovenfor.

At bortadoptionen er gennemført, afskærer ikke en mand eller en kvinde fra at få prøvet spørgsmålet om faderskab eller medmoderskab, hvis betingelserne i børnelovens §§ 6 eller 6 a er opfyldt. At faderskabet eller medmoderskabet fastslås, vil imidlertid også her være uden retlig betydning og vil ikke berøre adoptionens gyldighed.

4.2. Genoptagelse af sag om faderskab eller medmoderskab efter at adoptionen er gennemført

Børneloven giver bl.a. adgang til genoptagelse af en sag om faderskab eller medmoderskab, når faderskabet eller medmoderskabet aldrig er blevet fastslået ved registrering, anerkendelse eller afgørelse, hvis det må antages, at en bestemt mand kan blive barnets far, eller at en bestemt kvinde kan blive barnets medmor.

Den omstændighed, at barnet er bortadopteret, indebærer ikke i sig selv, at sagen om faderskab eller medmoderskab ikke kan genoptages. Heller ikke i disse tilfælde vil det have retlig betydning, at det retlige faderskab eller medmoderskab fastslås.

Det må sikres, at anonymiteten i bortadoptionssager bevares også i forbindelse med en senere sag om faderskab eller medmoderskab. De oprindelige forældre må derfor ikke ved f.eks. en genoptagelsessag kunne få kendskab til, hvem der har adopteret barnet.

Kapitel 5

Samvær og anden kontakt mellem barnet og den oprindelige slægt

Efter adoptionslovens § 16 sker der ved en adoption et fuldt familieskifte, hvorved retsforholdet mellem barnet og dets oprindelige slægt bortfalder. Der er derfor ingen juridiske bånd, der knytter barnet til dets oprindelige familie, og ingen lovbestemt ret for barnet eller den oprindelige familie til at have en kontakt med hinanden.

Ved anonyme adoptioner har barnet mulighed for at få oplyst identiteten på dets oprindelige forældre, hvis barnet på et tidspunkt ønsker kendskab hertil. De oprindelige forældre har derimod ikke ret til at få oplyst identiteten på barnet eller de adoptivforældre, som har adopteret barnet.

Efter § 20 a i forældreansvarsloven kan der dog efter anmodning fra et bortadopteret barns oprindelige forældre og andre slægtninge fastsættes samvær eller anden form for kontakt med barnet, navnlig hvis barnet forud for adoptionen havde samvær eller anden form kontakt med den pågældende. Bestemmelsen, der omfatter alle former for adoption, er nærmere beskrevet i vejledning om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær.

Det er en betingelse for fastsættelse af samvær eller anden kontakt, at det er bedst for barnet.

Anmodning om fastsættelse af samvær eller anden kontakt skal indgives til Familieretshuset.

§ 20 a i forældreansvarsloven er ikke til hinder for, at adoptivforældrene indgår aftale med barnets oprindelige forældre eller deres slægtninge om deres kontakt med barnet.

Del II

Fremmedadoption med samtykke

I denne anden del af vejledningen redegøres for reglerne og sagsbehandlingen, når et barn frigives til adoption med samtykke.

Hvis der er tale om en familie- eller stedbarnsadoption eller en international fremmedadoption, er sagsbehandlingen typisk væsentlig anderledes, og en nærmere beskrivelse af reglerne og sagsbehandlingen i disse sager, herunder om frigivelse af barnet til adoption, findes i adoptionsvejledningen. I del II beskrives behandlingen af sager om national fremmedadoption med samtykke.

Kapitel 6

Betingelser for at gennemføre en adoption med samtykke

Det er en grundlæggende betingelse for at gennemføre en adoption, at adoptionen vurderes at være bedst for barnet, jf. adoptionslovens § 2.

Det er Familieretshuset, der er den kompetente myndighed i forhold til at indsamle de nødvendige oplysninger fra barnets forældre til sagen, jf. adoptionsbekendtgørelsens § 62, stk. 3.

Hvis adoptionen ønskes gennemført som en fremmedadoption (anonym eller ikke-anonym), kræves det, at adoptanterne er godkendt efter reglerne i kapitel 5 i adoptionsbekendtgørelsen. I sådanne tilfælde skal adoptionssagen altid sendes til Adoptionsnævnet, idet nævnet i sager om national fremmedadoption er kompetent myndighed i forhold til at beslutte, hvilken ansøger som skønnes egnet til at adoptere barnet (matchningskompetencen).

I forhold til kravene for at blive godkendt som adoptant og i forhold til matchningen af et barn til national fremmedadoption med en godkendt ansøger henvises til adoptionsvejledningen.

I forhold til barnet skal det sikres, at barnet er korrekt frigivet til adoption. Dette kræver først og fremmest, at barnets forældremyndighedsindehaver(e) har givet samtykke til bortadoption af barnet efter adoptionslovens § 7.

Det følger af §§ 6 og 7 i forældreansvarsloven, at forældre, der er gift med hinanden, som udgangspunkt har fælles forældremyndighed. Er barnets mor ugift, har hun som udgangspunkt forældremyndigheden alene.

Forældre har mulighed for at indgå aftaler om placering af forældremyndighed, herunder overføre forældremyndigheden til andre. Reglerne om forældremyndighed er beskrevet i punkt 3 i vejledning om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær.

Myndighederne kan normalt finde oplysninger i CPR om, hvem der aktuelt har forældremyndigheden over et barn. Det skal dog understreges, at registrering af forældremyndighed i CPR ikke altid svarer til, hvem der juridisk har forældremyndighed over et barn. Der henvises til Meddelelse fra CPR-kontoret om registrering af forældremyndighed og separation i CPR, der findes på cpr.dk.

Det er kun den, der har forældremyndighed over barnet, der skal give samtykke til bortadoption efter adoptionslovens § 7. Er der fælles forældremyndighed, skal begge forældremyndighedsindehavere give samtykke.

Fra forældre, der ikke har del i forældremyndigheden over barnet, skal der indhentes en erklæring om adoptionen, medmindre dette skønnes at ville være til væsentlig skade for barnet eller at ville medføre en uforholdsmæssig forsinkelse af sagen, jf. adoptionslovens § 13.

Anmoder en forælder, der ikke har del i forældremyndigheden, om at få forældremyndigheden over barnet, kan adoptionen ikke gennemføres mod dennes protest, medmindre det er klart, at den pågældende ikke kan få medhold i anmodningen om at få forældremyndigheden tillagt.

Ønsker faren eller medmoren derimod ikke at få forældremyndigheden, og er der derfor ingen af forældrene, der vil påtage sig ansvaret for barnet, tilsiger hensynet til barnets bedste normalt, at barnet bortadopteret. Afgørelsen herom beror imidlertid på en samlet vurdering af det enkelte tilfælde, herunder af baggrunden for at faren eller medmoren protesterer mod adoptionen. Det skal også tages i betragtning, hvem der i givet fald ellers skal tage sig af barnet.

I sager, hvor der er uenighed om forældremyndighedsspørgsmålet, bør der udvises særdeles stor tilbageholdenhed med at tillade adoption, når spørgsmålet endnu ikke er afgjort.

Kapitel 7

Familieretshusets sagsbehandling ved frigivelse af et barn til national fremmedadoption

7.1. Generelt om sagsforløbet

Myndighedernes samarbejde med barnets forældre om bortadoption begynder i langt de fleste tilfælde, før barnet er født og ofte allerede, når graviditeten konstateres. I nogle tilfælde sker første kontakt lige omkring fødslen, hvorfor en del af sagsbehandlingen, herunder eventuel anbringelse af barnet, får akut karakter. I enkelte tilfælde retter forældrene først henvendelse om bortadoption efter at have haft barnet hos sig i nogen tid, eller når de sociale myndigheder er blevet involveret. Henvendelsen til Familieretshuset kan komme fra f.eks. forældrenes læge, hospitalspersonale, sociale myndigheder eller andre.

Familieretshuset bør hurtigst muligt sikre sig, at barnet kan bortadopteret i Danmark. Hvis forældremyndighedsindehaveren f.eks. er udvekslingsstudent eller au pair og derfor alene opholder sig midlertidigt i Danmark, er det ikke sikkert, at barnet kan bortadopteret ved en dansk adoptionsafgørelse. Familieretshuset skal så tidligt som muligt i disse sager og gerne inden barnets fødsel forelægge spørgsmålet for Ankestyrelsen og orientere forældrene om, at det skal undersøges, om barnet kan bortadopteret i

Danmark. Hvis barnets mor ikke har bopæl i Danmark, afhænger kompetencen af, om barnet har bopæl i Danmark.

Hvis barnet siden fødslen har opholdt sig i Danmark efter ønske fra forældremyndighedsindehaveren og med danske myndigheders accept, og barnets tilknytning til udlandet består i, at barnets forælder har bopæl i et andet land, og at barnet gennem denne forælder har statsborgerskab i det pågældende land, er barnets tilknytning til Danmark normalt mindst lige så stærk som tilknytningen til det pågældende land således, at barnet kan anses for at have bopæl i Danmark.

Når Familieretshuset har modtaget en henvendelse om bortadoption, er det Familieretshuset, der tilrettelægger sagsbehandlingsforløbet og står for koordinering af indsatsen fra de mange samarbejdsparter i en adoptionssag. Det er vigtigt af hensyn til forældrene og deres sårbare situation, at de oplever en entydig koordinator på sagen, og at samarbejdsparterne henviser til denne koordinator. Som oftest kan det være hensigtsmæssigt, at kontakt og samtaler om bortadoptionen koncentrerer om ganske få personer, f.eks. jordemoder, den kommunale sagsbehandler og Familieretshusets socialrådgiver. Familieretshuset bør derfor også på et tidligt tidspunkt tage kontakt til den relevante kommune med henblik på at få etableret et samarbejde med kommunen i forhold til vejledningen af forældrene og i forhold til placeringen af det kommende barn, hvis ønsket om bortadoption fastholdes. Familieretshuset bør også indhente oplysninger fra moren, som er relevante for den kommunale sagsbehandling.

Det er vigtigt fra begyndelsen at få etableret en god kontakt med forældrene. De skal vide, at Familieretshuset sammen med kommunen tager sig af det administrative arbejde og koordineringen samt det praktiske arbejde med anbringelse af barnet, så forældrene kan få ro til at koncentrere sig om at træffe en for dem og barnet meget stor beslutning.

Med hensyn til samarbejdsparterne kan det være hensigtsmæssigt, at Familieretshuset på forhånd har udarbejdet tjeklister og retningslinjer samt eventuelt egentlige samarbejdsaftaler med de hyppigste samarbejdsparter. Desuden kræves særlig opmærksomhed på overholdelse af anonymiteten, herunder CPR-registrering, samt på forebyggelse af modsatrettet rådgivning og i værste fald fejlagtig rådgivning fra de mange involverede personer.

Beskikkelse af advokat for barnet

I sager om børn, der er fyldt tre år og har bopæl i Danmark, kan Familieretshuset efter § 15 a, stk. 1, i adoptionsloven beskikke en advokat for barnet under adoptionssagen. Behovet for advokatbeskikkelse opstår særligt i de tilfælde, hvor forældrene/forældremyndighedsindehaverne, barnets plejeforældre og barnet har modstridende opfattelser af, hvad der er barnets bedste. Det kan således i visse tilfælde være hensigtsmæssigt at give barnet "sin egen stemme" og på den måde bringe barnets perspektiv yderligere frem i sagen. Familieretshuset kan derfor altid beskikke en advokat for et barn, der er fyldt tre år, hvis der er tale om en anonym bortadoption eller en familieadoption, herunder plejebarnsadoption.

Som udgangspunkt skal der ikke beskikkes en advokat for barnet i en familieadoption, hvis det er utvivlsomt, at barnet og barnets familie er enige i adoptionen.

7.2. Rådgivning og vejledning af barnets forældre

Når Familieretshuset møder barnets forældre, indledes sagsbehandlingen med afklaring af bortadoptionsønsket og rådgivning i forbindelse hermed. Det er vigtigt at sikre sig, at de kommende forældre er bekendt med de hjælpemuligheder, der er til rådighed, hvis de vælger at beholde barnet, jf. adoptionsbekendtgørelsens § 62. I den forbindelse kan det være nødvendigt med flere samtaler, og der vil næsten altid

være behov for samarbejde med kommunen. Kommunen kan f.eks. have en rolle i forhold til at fortælle om mulige hjælpeforanstaltninger samt bevilling af psykologisk bistand til de oprindelige forældre.

Følgende emner bør almindeligvis indgå i Familieretshusets samtaler med barnets mor:

- Motivet til bortadoption med henblik på afklaring af, om der er forhold, som kan afhjælpes med hjælpeforanstaltninger.
- Forholdet til den anden forælder og mulighederne for støtte her eller i de nære relationer.
- Morens tanker om fødslen. Ønsker hun at se barnet i forbindelse med fødslen eller senere, at holde barnet, at kende barnets køn etc. Ønsker hun at vide, om barnet er sundt og raskt? Moren bør i den forbindelse vejledes grundigt om vigtigheden af at tage afsked med barnet.
- Tanker om hvorledes bortadoptionen vil påvirke moren senere i tilværelsen (fødselsdage, veninder, der får børn, fortrydelse, hvis moren senere ikke kan få børn m.v.).
- Åbenhed om adoptionen i forhold til eventuelle egne nuværende eller kommende børn, åbenhed i forhold til familie og det øvrige netværk.
- Barnets rettigheder, når det bliver 18 år, til at få oplyst de oprindelige forældres identitet.
- De juridiske konsekvenser af adoptionen, herunder adoptanternes anonymitet i forhold til de oprindelige forældre.
- Muligheden for anonymt at følge barnets udvikling gennem opfølgningsrapporter fra adoptivforældrene. Se punkt 11.2 i adoptionsvejledningen om disse opfølgningsrapporter.
- Redegørelse for sagsbehandlingsforløbet og specielt retningslinjerne for afgivelse af samtykke.

Hvis der er en kendt far eller medmor, skal denne indkaldes til en tilsvarende samtale i Familieretshuset.

I nogle sager er der behov for at arbejde med forældrenes netværk. Specielt kan dette være nødvendigt, når det drejer sig om unge under 18 år og personer, som har et psykisk handicap eller er under værge-mål. Det er vigtigt at sikre sig, at forældrene træffer deres beslutning på et oplyst grundlag og uden pres fra personer i netværket eller andre. Derfor skal forældrene tilbydes individuelle samtaler med sagsbehandleren.

I adoptionssager, hvor moren/forældrene har haft barnet hos sig eller varetaget forældremyndigheden, mens barnet er anbragt på institution/i familiepleje af de sociale myndigheder, kan der være behov for andre vejlednings- og rådgivningstiltag alt efter situationen.

Familieretshuset skal i forhold til vejledningen af forældrene være særlig opmærksom på at orientere dem om muligheden for at søge samvær med barnet.

Det forhold, at der kan skabes åbenhed i adoptionen, f.eks. i form af en egentlig kontakt mellem barnet og den oprindelige slægt, må ikke indgå som et moment i afvejningen af, om en adoption er til barnets bedste, og åbenhed kan ikke fastsættes som et vilkår for adoptionen.

I rådgivnings- og vejledningsforløbet er det desuden sagsbehandlerens opgave at holde forældrene orienteret om, hvordan barnet har det, i det omfang de ønsker oplysning herom, herunder sammen med forældrene at tage stilling til og aftale eventuelle besøg hos barnet.

Forældrene bør have mulighed for at tilkendegive særlige præferencer vedrørende barnets anbringelse inden afgivelse af endeligt samtykke. Det er dog vigtigt, at forældrene vejledes om, at kommunens valg af anbringelsessted træffes ud fra et hensyn til barnets behov, så forældrenes ønske ikke nødvendigvis bliver imødekommet. Desuden skal det afklares, om forældrene har særlige ønsker vedrørende det hjem, som barnet skal vokse op i, og om der er særlige oplysninger vedrørende deres valg af bortadoption, som skal beskrives i sagen og formidles til barnet. De skal informeres om muligheden for at vedlægge et brev eller en lille gave til barnet. De bør i den sammenhæng vejledes om, at et eventuelt brev eller andet kan have stor betydning for barnet senere i livet.

Rådgivning og vejledning indeholder også hjælp til forældrene til at tage afsked med det barn, de er i færd med at bortadoptere. Det er en beslutning, som de skal kunne leve med resten af livet, og det er derfor af stor betydning for både dem og barnet, at situationen er bearbejdet og afklaret.

Det er vigtigt, at forældrene orienteres om retsvirkningerne ved en adoption, herunder om at der sker fuldt familieskifte, og at de ikke har mulighed for at tilbagekalde samtykket, når adoptionsbevillingen er givet. Dette indebærer desuden, at de ikke har krav på at få viden om barnets navn og opholdssted eller andre oplysninger om barnet. Hvis forældrene ønsker det, er der som nævnt ovenfor mulighed for at kunne modtage anonymiserede opfølgingsrapporter om barnet. Det er dog vigtigt, at forældrene vejledes om, at det er op til de kommende adoptivforældre at udarbejde sådanne rapporter, og at det ikke på nogen måde er muligt at gennemtvinge udarbejdelsen af rapporter.

Når adoptionsønsket er afklaret eller eventuelt sideløbende hermed, starter indsamlingen af oplysninger til adoptionssagen. Forældrene skal i den forbindelse bl.a. gøres opmærksomme på, at kommunen vil rette henvendelse til dem i forhold til anbringelsen af barnet og de tilknyttede børnefaglige undersøgelser m.v., jf. §§ 20 og 26 i barnets lov, der er beskrevet i afsnit 7.6.

7.3. Indhentelse af oplysninger om forældre

Det er vigtigt så hurtigt som muligt at få konstateret faderskabet eller medmoderskabet. Hvis der er en anden kendt forælder, skal denne inddrages, herunder også i rådgivnings- og vejledningsforløbet som beskrevet ovenfor. Dette kan ske med forældrene sammen eller hver for sig, alt efter hvad forældrene ønsker.

Derfor kan det tilrådes, at sagsbehandleren i Familieretshuset bistår forældrene med udfyldelse af blanketter om faderskab eller medmoderskab, samt at sagsbehandleren følger sagen om faderskab eller medmoderskab.

Hvis den anden forælder er kendt, men ikke anerkender faderskabet eller medmoderskabet, sikrer Familieretshuset, at der rejses sag om faderskab eller medmoderskab.

Hvis moren ikke kender farens identitet, opfordres moren alligevel til at afgive oplysninger om mødet med faren, omstændighederne herved og alle tilgængelige oplysninger om hans udseende og baggrund af hensyn til barnets behov for oplysninger om sin oprindelige baggrund. Ligeledes rekvireres de foreliggende oplysninger i faderskabssagen og eventuelt Familieretshusets eller familierettens afgørelse.

I sagsforløbet kan det være en god idé at undersøge, om moren har svaret på henvendelser fra den afdeling i Familieretshuset, som behandler sagen om faderskab eller medmoderskab, eller fra familieretten, så barnets udslusning og bortadoption ikke forsinkes af en uafsluttet sag om faderskab eller medmoderskab. Modtager adoptionsmedarbejderen oplysninger, der kan være relevante for behandlingen af sagen om faderskab og medmoderskab, videregives disse til den pågældende afdeling.

Betydningen for adoptionssagen af fastslåelse af faderskab og medmoderskab er beskrevet i kapitel 4.

Ved påbegyndelsen af indsamling af oplysninger til adoptionssagen sørger sagsbehandleren for, at forældrene giver samtykke til såvel indhentelse som videregivelse af oplysninger.

Indsamlingen af oplysninger sker som oftest løbende i de samtaler, der afholdes med forældrene. Oplysningerne samles afslutningsvis af sagsbehandleren i de skemaer vedrørende sociale og helbredsmæssige oplysninger, som anvendes til formålet. I visse tilfælde er det hensigtsmæssigt, at forældrene selv udfylder skemaerne. Under alle omstændigheder undersøger sagsbehandleren, om de nødvendige oplysninger er til stede, og om skemaerne er underskrevet af den pågældende og eventuelt af sagsbehandleren, hvis skemaet er udfyldt af denne.

Desuden indhentes en kopi af fødsels- og navneattest eller fødsels- og dåbsattest samt samtykke eller erklæring som beskrevet i afsnit 7.5.

Endelig indhentes eventuelle supplerende oplysninger om forældrene fra de sociale myndigheder eller hospitaler, specielt i sager, hvor arvelighed og begrundelser for f.eks. tilkendelse af førtidspension eller belysning af eventuelle søskendes udvikling kan være af betydning.

Oplysningerne anvendes af Adoptionsnævnet i forbindelse med vurdering af barnets oprindelige baggrund og eventuelle dispositioner og risici, der skal tages hensyn til ved matchningen af barnet og den kommende adoptant. Desuden skal de bruges til at finde en adoptivfamilie, hvor der så vidt muligt er overensstemmelse med forhold, værdier og interesser hos barnets forældre, og til at imødekomme forældrenes ønsker til det hjem, barnet skal vokse op i.

Desuden er oplysningerne vigtige som information til adoptivforældrene og senere til barnet om barnets baggrund. Det er erfaringen, at rigtig mange adoptivbørn senere i livet søger oplysning om deres oprindelige forældre og slægt, og det er af stor betydning, at der for barnet er let adgang til disse. Dette også henset til at adoptivforældrene i undersøgelsesforløbet skal vejledes om åbenhed i forhold til den oprindelige baggrund og om at starte introduktion af oplysninger herom på et tidligt tidspunkt. Denne åbenhed i forhold til barnets oprindelige forældre tilgodeses også ved adoptivforældrenes udarbejdelse af opfølgingsrapporter i løbet af barnets opvækst som beskrevet i kapitel 5. Efter § 2, nr. 2, i forretningsordenen for Adoptionsnævnet har nævnet bl.a. til opgave ved national fremmedadoption at udvælge den godkendte adoptionsansøger, som skønnes bedst egnet til at adoptere et bestemt barn. Dette kaldes matchning og gennemføres først, når barnet er frigivet til adoption. Til brug for denne matchning skal Familieretshuset sørge for fremskaffelse af følgende oplysninger:

Vedrørende moren:

- Sociale oplysninger.
- Helbredserklæring.
- § 7-samtykke til bortadoption.
- Familieretshusets referatark fra samtaler med moren.
- Hvis faderskab eller medmoderskab ikke er fastslået: Beskrivelse af de oplysninger, der foreligger om mulig far eller medmor til barnet.
- Eventuelt andre oplysninger, f.eks. om andre børn i familien eller fra morens sociale sag i kommunen af relevans for vurdering af barnets sygdomme, arvelige dispositioner eller lignende.

Vedrørende faren eller medmoren, hvis faderskabet eller medmoderskabet er fastslået:

- Sociale oplysninger.
- Helbredserklæring.
- § 13-erklæring eller § 7-samtykke.
- Dokumentation for at faderskabet eller medmoderskabet er fastslået.
- Familieretshusets referatark fra samtaler med den pågældende.
- Eventuelt andre oplysninger f.eks. om andre børn eller fra farens eller medmorens sociale sag i kommunen af relevans for vurdering af barnets sygdomme, arvelige dispositioner eller lignende.

Oplysningerne om faren eller medmoren bør så vidt muligt indhentes umiddelbart efter, at faderskabet eller medmoderskabet er fastslået.

7.4. Sagsbehandling og indhentelse af oplysninger om barnet

Når det er overvejende sandsynligt, at forældrene fastholder ønsket om bortadoption af barnet, sørger Familieretshuset for at informere kommunen herom sådan, at dette kan indgå i vurderingen af behovet for anbringelse af barnet.

Familieretshuset følger løbende op på barnets trivsel på anbringelsesstedet til brug for rådgivningen af forældrene om adoptionen og til brug for klargøring af sagen til Adoptionsnævnet.

Familieretshuset bør sikre sig, at der udfærdiges udviklingsbeskrivelser m.v., som har relevans i forhold til adoptionen af barnet. Det kan efter omstændighederne aftales, at Familieretshuset aflægger besøg hos barnet for at danne sig et indtryk af barnets udvikling og eventuelle særlige forhold, der skal tages hensyn til, når sagen skal færdiggøres til matchning. Oplysningerne kan eventuelt rekvireres fra kommunen.

Til brug for Adoptionsnævnets behandling af sagen om matchning af barnet sender Familieretshuset følgende oplysninger om barnet til Adoptionsnævnet:

- Fødsels- og navneattest eller fødsels- og dåbsattest.
- Fødselsoplysninger fra hospitalet.
- Eventuelle journalnotater/udskrivningsbrevet fra senere indlæggelser på hospitalet.
- Resultat af undersøgelse for PKU, WR og HIV.
- Udviklingsbeskrivelse fra anbringelsessted/kommune.
- Helbredsundersøgelse.
- Fotos af barnet gennem udviklingsforløbet.
- Eventuelt supplerende undersøgelser vedrørende barnets udvikling eller behandling.

7.5. Indhentelse af samtykke og/eller erklæring fra barnets forældre

Det endelig samtykke fra forældrene til bortadoption af deres barn kan først afgives, når der er gået tre måneder fra fødslen, og forældrene har modtaget rådgivning og vejledning om mulige hjælpeforanstaltninger, hvis de vælger at beholde barnet, samt konsekvenserne af samtykket, jf. adoptionslovens § 8.

Om rådgivningen og vejledningens indhold henvises til afsnit 7.2.

Familieretshuset sørger for at indkalde forældrene til et møde med henblik på at afgive samtykke til eller erklæring om bortadoption. Er der tale om et nyfødt barn, bør mødet afholdes hurtigst muligt efter udløbet af tre-måneders fristen. Indhentelse af samtykke eller erklæring er beskrevet i adoptionsvejledningen.

Hvis forældrene har fælles forældremyndighed, skal de begge give samtykke til bortadoptionen, jf. adoptionslovens § 7.

Hvis forældrene ikke har fælles forældremyndighed, og faren anerkender faderskabet, eller medmoren anerkender medmoderskabet, og faren og medmoren er enig i morens beslutning om bortadoption, underskriver henholdsvis faren eller medmoren en erklæring i medfør af adoptionslovens § 13. Hvis faren eller medmoren er uenig i bortadoptionen, har denne mulighed for at protestere og eventuelt søge forældremyndigheden over barnet.

Forældremyndighedsindehaveren kan tilbagekalde sit samtykke til adoptionen, indtil bevilling er meddelt. Adoptionsbevilling kan imidlertid meddeles, hvis tilbagekaldelsen under særlig hensynstagen til barnets bedste ikke er rimeligt begrundet, jf. adoptionslovens § 9, stk. 1.

7.6. Kontakten til øvrige samarbejdsparter

I de omhandlede sager er der ofte behov for sideløbende med overvejelser om bortadoption at overveje anbringelse af barnet kombineret med andre indsatser over for barnet og forældrene efter reglerne herom i barnets lov. Efter §§ 20 og 26 i barnets lov er kommunen forpligtet til at foretage en børnefaglig undersøgelse m.v., inden der træffes afgørelse om anbringelse m.v. Familieretshuset kan bidrage til denne undersøgelse med oplysninger fra sagen om forældrenes overvejelser om samtykke til bortadoption af barnet.

Som tidligere beskrevet er hospitalet og især jordemoder og afdelingssygeplejerske, hvor moren skal føde, vigtige samarbejdspartnere ved bortadoption af børn i forbindelse med fødslen. Familieretshuset orienterer hospitalet om kontakten med moren og eventuelt faren eller medmoren, som ønsker at bortadoptere. Hospitalet modtager kopi af forældrenes samtykke til at indhente og videregive oplysninger. Desuden informeres hospitalet om morens ønske om, hvordan fødslen skal forløbe, og hvilke informationer hun ønsker at modtage om barnet. Hospitalet orienteres om mulighed for sagsbehandlerens besøg på hospitalet, når moren har født, såfremt der er behov herfor. Familieretshuset orienterer hospitalet om, hvor barnet skal anbringes efter fødslen.

Endelig informerer Familieretshuset hospitalet om, at meddelelse om fødslen indsendes til CPR-kontoret, som sørger for, at indrapportering af fødslen i CPR sker på en sådan måde, at der ikke automatisk udsendes besked om personnummertildeling til moren. Der henvises i denne forbindelse til vejledning om folkeregistrering. På tilsvarende vis orienterer Familieretshuset personregisterføreren, folkeregistret og sundhedsplejen om, at de ikke må kontakte forældrene om CPR-registrering, navngivning og tilbud om sundhedsplejerskebesøg.

Kapitel 8

Anbringelse af barnet efter barnets lov

Inden et barn kan bortadopteres, er det som oftest nødvendigt at anbringe barnet efter reglerne herom i barnets lov. Ved nyfødte barn skyldes det, at forældrene har tre måneder fra barnets fødsel til at give samtykke til adoptionen, og at der ofte kan versere en sag om faderskab eller medmoderskab, som skal afklares, inden adoptionen kan gennemføres.

Efter barnets lov skal anbringelsen tilrettelægges med afgørende vægt på barnets bedste. Dette indebærer, at der skal udarbejdes en børnefaglig undersøgelse samt en handleplan.

Behandlingen af sager om anbringelse af børn er nærmere beskrevet i vejledningen om barnets lov.

Kapitel 9

Udslusning af barnet efter udstedelsen af adoptionsbevilling

Når der er udpeget adoptanter for et barn, og barnet skal flytte fra sine sædvanlige omgivelser (plejefamilie, institution m.v.) og til sine kommende adoptanter, er det væsentligt, at kommunen i samarbejde med de øvrige involverede myndigheder tilrettelægger et udslusningsforløb, som tager udgangspunkt i det enkelte barn, herunder blandt andet barnets alder, dets relationer og eventuelle særlige behov. Denne udslusning tilrettelægges med inddragelse af alle involverede parter med henblik på, at udslusningen bliver så skånsom for barnet som muligt.

Det er kommunen, der har ansvaret for udslusningsplanen gennem hele udslusningsforløbet, herunder også for eventuelle justeringer af planen undervejs i forløbet i samarbejde med de involverede.

Der henvises til ”Henstilling om hjemtagelse og udslusning af børn ved nationale adoptioner”, der er udarbejdet af Adoptionsnævnet, og som findes på ast.dk.

Del III

Adoption uden samtykke

Denne del af vejledningen indeholder en beskrivelse af reglerne og sagsbehandlingen i sager om adoption uden samtykke. Gennemførelse af adoptioner uden samtykke kræver medvirken fra flere myndigheder og er baseret på et samspil mellem reglerne i adoptionsloven og kapitel 6 i barnets lov. Denne del af vejledningen retter sig til kommunen, børne- og ungeudvalget, VISO og Ankestyrelsen.

Bestemmelserne om adoption uden samtykke har det hovedformål at sikre børn, der ellers ville have været anbragt uden for hjemmet i en længere årrække, en mulighed for kontinuitet og stabilitet i opvæksten.

Kapitel 10

Betingelser for at gennemføre en adoption uden samtykke

10.1. Generelle betingelser for adoption uden samtykke

Adoptionsloven indeholder i § 9 bestemmelser om adoption, selvom forældrene ikke har givet samtykke til adoptionen. Om indhentelse af samtykke henvises til afsnit 7.

Adoptionsbevilling kan efter § 9, stk. 2, i adoptionsloven meddeles i særlige tilfælde, hvis væsentlige hensyn til, hvad der er bedst for barnet, taler for det, jf. herved også § 2 i adoptionsloven om barnets bedste. Bestemmelsen i § 9, stk. 2, sætter den overordnede ramme for meddelelse af adoption uden samtykke efter bestemmelserne i lovens § 9, stk. 3 og 4. Herudover fungerer den som en opsamlingsbestemmelse for sager, der falder uden for anvendelsesområderne for bestemmelserne i § 9, stk. 3 og 4. Bestemmelsen i § 9, stk. 2, er nærmere beskrevet i afsnit 10.5.

Adoptionsbevilling kan efter § 9, stk. 3, 1. pkt., i adoptionsloven meddeles efter bestemmelsens stk. 2, hvis betingelserne for anbringelse af barnet uden for hjemmet uden samtykke i § 47, nr. stk. 1, nr. 1 eller 2, i barnets lov er opfyldt, og det er sandsynliggjort, at forældrene varigt vil være ude af stand til at varetage omsorgen for barnet, og at adoption af hensyn til kontinuiteten og stabiliteten i barnets opvækst

vil være bedst for barnet. Efter § 9, stk. 3, 2. pkt., i adoptionsloven kan afgørelse efter bestemmelsens 1. pkt. træffes inden barnets fødsel, når der i helt ekstraordinære tilfælde er grundlag herfor. Bestemmelsen i § 9, stk. 3, er nærmere beskrevet i afsnit 10.3.

Endelig følger det af § 9, stk. 4, i adoptionsloven, at når barnet er anbragt uden for hjemmet i en plejefamilie efter § 43, stk. 1, nr. 1-4, i barnets lov, og betingelserne for anbringelse af barnet uden for hjemmet i § 47, stk. 1, i barnets lov er opfyldt, kan adoption efter § 9, stk. 2, i adoptionsloven meddeles plejeforældrene, hvis barnets tilknytning til plejefamilien har antaget en sådan karakter, at det vil være skadeligt for barnet at bryde denne tilknytning, navnlig under hensyn til kontinuiteten og stabiliteten i barnets opvækst og til barnets relation til sine forældre. Er betingelsen om barnets tilknytning til plejefamilien ikke opfyldt, kan adoptionen søges gennemført efter § 9, stk. 3, jf. ovenfor. Det samme gælder, hvis plejefamilien ikke ønsker at adoptere barnet. Bestemmelsen i § 9, stk. 4, er nærmere beskrevet i afsnit 10.4.

Børn, der søges adopteret uden samtykke, er typisk anbragt uden for hjemmet, enten i en plejefamilie eller på en institution. Er barnet anbragt i en plejefamilie, søges adoptionen gennemført efter § 9, stk. 4, men er betingelsen i denne bestemmelse om tilknytning ikke opfyldt, kan adoptionen søges gennemført efter § 9, stk. 3. Det samme gælder, hvis plejefamilien ikke ønsker at adoptere barnet, og adoptionen søges gennemført som en national fremmedadoption.

Der vil således i alle sager om adoption uden samtykke skulle sikres, at der er et klart grundlag for vurderingen af, at det vil være til barnets bedste at vokse op i en ny egen familie, der vil kunne sikre kontinuitet og stabilitet for barnet i opvæksten, frem for at være anbragt hele barndommen.

Det er en grundbetingelse for at gennemføre en adoption uden samtykke, at adoptionen skal være bedst for barnet. Hvad der forstås ved barnets bedste i relation til adoption uden samtykke, indgår i beskrivelsen nedenfor af de situationer, hvor adoption uden samtykke kan komme på tale.

Ved alle afgørelser om adoption uden samtykke, skal myndighederne sikre sig, at Danmarks forpligtelser i forhold til barnets bedste og retten til familieliv efter FN's konvention om barnets rettigheder og Den Europæiske Menneskerettighedskonvention er overholdt.

Er der igangsat en sag om adoption uden samtykke, og viser det sig under behandlingen af sagen, at betingelserne for adoptionen ikke er opfyldt, og sagen derfor må standses, er der ikke noget til hinder for på et senere tidspunkt at genoptage sagen.

10.2. Oversigt over sagsgangen i sager om adoption uden samtykke

Sagsgangen i sager om adoption uden samtykke beskrives overordnet i det følgende:

A) Indledningsvist følger det af § 69 i barnets lov, at kommunen i forbindelse med behandlingen af en sag om anbringelse m.v. af et barn skal overveje, om hensynet til kontinuitet og stabilitet i barnets opvækst taler for, at barnet gennem adoption får en ny familie. En eventuel adoption kan gennemføres med eller uden samtykke, forudsat at betingelserne herfor er opfyldt. Efter lovens § 71 kan kommunen til brug for disse overvejelser anmode VISO om vejledende rådgivning,

Der er ikke noget til hinder for, at kommunen også i andre situationer overvejer, om barnet skal søges bortadopteret.

§ 69 i barnets lov er nærmere beskrevet i vejledningen om barnets lov.

B) Vurderer kommunen, at adoption af et barn vil være det bedste for barnet, og vil barnets forældre ikke give samtykke til adoptionen efter § 7 i adoptionsloven, skal kommunen, hvis den vurderer, at adoptionen

vil kunne gennemføres efter § 9, stk. 2-4, i adoptionsloven, efter § 70 i barnets lov indstille til børne- og ungeudvalget, at barnet bortadopteret.

C) Kommunen kan til brug for overvejelser om adoption og udarbejdelse af en indstilling om adoption uden samtykke efter § 9, stk. 2 eller 4, i adoptionsloven anmode den nationale videns- og specialrådgivningsorganisation (VISO) om vejledende rådgivning. Er der tale om indstilling om adoption efter § 9, stk. 3, i adoptionsloven, skal kommunen søge vejledende rådgivning fra VISO. Der henvises til § 71 i barnets lov.

D) På baggrund af en indstilling fra kommunen kan børne- og ungeudvalget efter § 72 i barnets lov beslutte at indstille til Ankestyrelsen, at Ankestyrelsen træffer afgørelse om, at barnet adopteres efter § 9, stk. 2-4, i adoptionsloven.

E) Når Ankestyrelsen modtager meddelelse fra kommunen om, at børne- og ungeudvalget efter § 72 i barnets lov har indstillet, at et barn adopteres uden samtykke, følger det af § 10 i adoptionsloven, at Ankestyrelsen træffer afgørelse om adoption af barnet efter § 9, stk. 2-4, i adoptionsloven, hvis betingelserne er opfyldt. Ved denne afgørelse gennemføres der ikke en bortadoption af barnet; afgørelsen medfører alene, at barnet frigives til adoption.

F) Ankestyrelsens afgørelser om frigivelse til adoption uden samtykke efter §§ 9 og 10 i adoptionsloven kan efter lovens § 11, stk. 3, forlanges indbragt for retten inden 14 dage efter afgørelsen.

G) Når Ankestyrelsen har truffet afgørelse om frigivelse af et barn til bortadoption uden samtykke efter § 9, stk. 2 og 3, i adoptionsloven, beder Ankestyrelsen Adoptionsnævnet om at matche barnet med godkendte ansøgere fra nævnets liste, medmindre barnet ønskes adopteret ved familieadoption.

Nævnet vælger derefter den eller de godkendte ansøgere, der vurderes bedst egnet til at adoptere barnet. Det er Familieretshuset, der på vegne af Adoptionsnævnet bringer barnet i forslag for ansøgerne.

Ønskes barnet adopteret ved familieadoption, behandler Ankestyrelsen ansøgningen. Afslår Ankestyrelsen anmodningen om familieadoption, beder styrelsen Adoptionsnævnet om at matche barnet med godkendt ansøger(ere) fra nævnets liste.

Når det er fastlagt, hvem der skal adoptere barnet, placerer Ankestyrelsen barnet midlertidigt hos adoptionsansøgeren efter lovens § 32 a.

Ved midlertidig placering efter § 32 a i adoptionsloven får de kommende adoptanter forældremyndighed over barnet under den fortsatte behandling af sagen. Barnet er herefter ikke længere anbragt uden for hjemmet efter barnets lov.

Den midlertidige placering gennemføres og opretholdes, selvom afgørelsen om, at barnet er frigivet til adoption, indbringes for retten.

H) Når Ankestyrelsen har frigivet et barn til adoption uden samtykke efter § 9, stk. 3, i adoptionsloven, og barnet skal flytte fra sine sædvanlige omgivelser (plejefamilie, institution m.v.) og midlertidigt placeres hos de kommende adoptanter, er det væsentligt, at kommunen i samarbejde med de øvrige involverede myndigheder tilrettelægger et udslusningsforløb, som tager udgangspunkt i det enkelte barn.

Kommunen skal sikre et konkret tilrettelagt udslusningsforløb samt løbende følge op på forløbet, herunder sikre sig at samtlige involverede bliver inddraget i processen – barnet, adoptivforældrene og plejefamilien. Kommunen har mulighed for at søge vejledning herom hos VISO, der kan bidrage med specialviden i forbindelse med tilrettelæggelsen af udslusningsforløbet.

I) Anmodes der ikke om, at Ankestyrelsens afgørelser om adoption uden samtykke indbringes for retten inden for 14 dages fristen, er barnet endeligt frigivet til adoption. Det samme gælder, hvis afgørelsen er indbragt for retten, og domstolene ved en endelig afgørelse stadfæster Ankestyrelsens afgørelse.

Når afgørelsen om frigivelse af barnet til adoption er endelig, udsteder Ankestyrelsen efter § 1, stk. 1, 2. pkt., i adoptionsloven hurtigst muligt adoptionsbevilling.

J) Under behandlingen af en sag om frigivelse til bortadoption kan forældrene søge om samvær eller anden kontakt med barnet.

I sager efter § 9, stk. 2 og stk. 3, i adoptionsloven behandles sager om samvær eller anden kontakt af kommunen og børne- og ungeudvalget efter reglerne i kapitel 12 i barnets lov, der er beskrevet i vejledning om barnets lov, indtil barnet er midlertidigt placeret. Derefter skal behandler Familieretshuset anmodninger om samvær eller anden kontakt efter § 20 a i forældreansvarsloven. Det følger af denne bestemmelse, at er barnet adopteret, kan der efter anmodning fra barnets oprindelige slægtninge fastsættes samvær eller anden form for kontakt med disse, navnlig hvis barnet forud for adoptionen havde samvær eller anden form for kontakt med den, som anmoder om fastsættelse af samvær m.v.

I sager efter § 9, stk. 4, i adoptionsloven behandles sager om samvær eller anden kontakt af kommunen og børne- og ungeudvalget efter reglerne i kapitel 12 i barnets lov, indtil der er udstedt adoptionsbevilling. Fra det tidspunkt ophører anbringelsen, og det er Familieretshuset, der behandler anmodninger om samvær eller anden kontakt efter § 20 a i forældreansvarsloven.

Der henvises til punkt 5.9. i vejledning om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær.

K) Efter adoptionen kan barnets oprindelige forældre og andre slægtninge efter § 20 a i forældreansvarsloven søge om samvær med barnet. Der henvises til punkt J.

L) Efter adoptionen beder Adoptionsnævnet adoptanterne om at udarbejde anonymiserede opfølgingsrapporter om barnet, som barnets oprindelige forældre kan få udleveret. Se punkt 11.2 i adoptionsvejledningen om disse opfølgingsrapporter, idet det bemærkes, at i sager om adoption uden samtykke udarbejder Familieretshuset den første rapport et år efter adoptanternes hjemtagelse af barnet.

Samtykke

I en situation, hvor et barn efter myndighedernes vurdering bør bortadopteret for at sikre barnet stabilitet i opvæksten, bør myndighederne altid forsøge at gennemføre adoptionen som en frivillig adoption med samtykke. I medfør af adoptionslovens § 7, stk. 2, kræves der kun samtykke til adoption fra en forælder, som har del i forældremyndigheden.

Først hvis forældremyndighedsindehaveren ikke vil medvirke til adoptionen, og myndighederne fortsat vurderer, at barnet bør bortadopteret, kan der blive tale om en adoption uden samtykke efter adoptionslovens § 9.

Hvor regelsættet om gennemførelse af frivillige adoptioner er baseret på, at forældremyndighedsindehavere skal afgive samtykke, jf. adoptionsloven § 7, mens forældre uden del i forældremyndigheden skal afgive en erklæring, jf. adoptionslovens § 13, er reglerne om gennemførelse af adoption uden samtykke baseret på en anden systematik, hvor begge forældres holdning er afgørende, uanset om forældrene har del i forældremyndigheden eller ej.

På grund af beslutningens indgribende karakter skal kommunen i en sådan situation, hvor en forældremyndighedsindehaver modsætter sig adoptionen, have forsøgt at få samtykke fra begge forældre. Det gælder, uanset om forælderen har forældremyndighed over barnet eller ej. Adoptionslovens § 13 om

indhentelse af en erklæring fra en forælder, der ikke har del i forældremyndigheden, finder derfor ikke anvendelse i sager om adoption uden samtykke, hvor forældremyndighedsindehaveren protesterer mod adoptionen.

Har begge forældre del i forældremyndigheden, og giver den ene forælder samtykke til adoption, mens den anden forælder protesterer, skal sagen behandles efter både regelsættet om frivillig adoption og regelsættet om adoption uden samtykke. Med hensyn til forælderen, der samtykker, følges reglerne i adoptionslovens § 7, mens reglerne i adoptionslovens § 9, stk. 2-4, skal være opfyldt i forhold til den protesterende forælder.

Omfanget af en forældrekompetenceundersøgelse tilrettelægges under hensyntagen til, at den ene forælder har afgivet samtykke og derfor ikke selvstændigt skal have vurderet sin forældreevne. Der skal således kun iværksættes en forældrekompetenceundersøgelse i forhold til den forælder, der ikke har afgivet samtykke.

10.3. Adoption uden samtykke, når forældrene varigt er uden forældreevne (§ 9, stk. 3)

10.3.1. Generelle betingelser for adoption uden samtykke efter § 9, stk. 3

Efter adoptionslovens § 9, stk. 3, er grundbetingelsen for adoption uden samtykke, at betingelserne i § 47, stk. 1, nr. 1 eller 2, i barnets lov for anbringelse uden for hjemmet uden samtykke er opfyldt.

Efter disse bestemmelser kan børne- og ungeudvalget uden samtykke fra forældremyndighedsindehaveren og barnet, der er fyldt 15 år, træffe afgørelse om, at barnet anbringes uden for hjemmet, når der er en åbenbar risiko for, at barnets sundhed eller udvikling lider alvorlig skade på grund af utilstrækkelig omsorg for eller behandling af barnet eller overgreb, som barnet har været udsat for. Disse betingelser er nærmere beskrevet i vejledningen om barnets lov.

Det er ikke en betingelse for adoption efter adoptionslovens § 9, stk. 3, at barnet aktuelt er anbragt uden for hjemmet.

I tilfælde, hvor anbringelsen er sket med samtykke, skal der foretages en vurdering af, om anbringelsen på det tidspunkt, hvor adoption uden samtykke overvejes, ville kunne ske uden samtykke. Det er i den forbindelse vigtigt at holde sig for øje, at vurderingen skal foretages uafhængigt af overvejelserne om bortadoption.

Ud over dette følger det af § 9, stk. 3, i adoptionsloven, at adoption uden samtykke også er betinget af, at det er sandsynliggjort, at forældrene varigt vil være ude af stand til at varetage omsorgen for barnet, og at adoption af hensyn til kontinuiteten og stabiliteten i barnets opvækst vil være bedst for barnet.

Opfyldelse af denne betingelse forudsætter, at der foreligger oplysninger, der sandsynliggør, at forældrene varigt vil være ude af stand til at varetage omsorgen for barnet, dvs. at de mangler forældreevne. Det bemærkes, at i denne vejledning sondres der ikke mellem forældreevne og forældrekompetencer, men ordet forældreevne anvendes, idet det er den terminologi, der er anvendt i forarbejderne til reglerne om adoption uden samtykke.

§ 9, stk. 3, kan kun anvendes, når det er sandsynliggjort, at der ikke i barnets barndom (opvækst) vil kunne udvikle sig en egentlig familierelation mellem barnet og forældrene. Der må således ikke være holdepunkter for, at forældrene inden for barnets opvækstperiode kan udvikle sig så meget, at de vil kunne komme til at tage sig af barnet i hjemmet og varetage den nødvendige daglige omsorg. Denne prognosevurdering vil i sagens natur aldrig kunne være fuldstændig sikker, men vil kunne indeholde en vurdering af det mest sandsynlige scenarie for barnet.

Undersøgelsen af den fremtidige forældreevne, der kaldes en forældrekompetenceundersøgelse, udføres som en del af den børnefaglige undersøgelse af barnets og familiens forhold m.v. efter §§ 20 og 26 i barnets lov, men det forudsættes som alt overvejende hovedregel, at der inddrages en eller flere specialundersøgelser for at afdække den aktuelle og fremtidige forældreevne. Forældrenes situation og forældreevnen skal altid vurderes individuelt ud fra deres aktuelle situation.

Manglende forældreevne kan f.eks. skyldes følgende forhold:

- Svær, kronisk psykisk lidelse hos en forælder, hvor den psykiske lidelse medfører, at forælderen igennem en længere årrække har haft vanskeligt ved at drage omsorg for sig selv i dagligdagen.
- Svære personlighedsforstyrrelser eventuelt kombineret med langvarigt misbrug hos en forælder, der gør, at forælderen ikke stabilt magter at drage omsorg for sig selv i dagligdagen, eller hvor dagligdagen igennem en længere årrække har været præget af betydelig mangel på stabilitet.
- Mental retardering hos en forælder, som gør, at forælderen ikke i dagligdagen kan drage omsorg for sig selv.
- Langvarigt misbrug, som medfører betydelig ustabilitet i evnen til at drage omsorg for sig selv.
- En forælder som i relation til ældre børn har vist meget mangelfuld forældreevne inden for de seneste år, og hvor det ikke med støtte og behandling har været muligt at forbedre forældreevnen.

Kravene til prognosevurderingen afhænger af barnets alder. Der skal mere til for at sandsynliggøre, at en forælder varigt er ude af stand til at tage sig af et helt lille barn, da perioden til at vurdere forældreevnen og relationen til dette barn vil være begrænset eller slet ikke være der.

Ved vurderingen af forældreevnen er det nødvendigt at inddrage forældrenes livsforløb for at kunne opstille en prognose for, om det er sandsynligt, at forældreevnen kan genvindes eller udvikles. En prognosevurdering skal som hovedregel indeholde oplysninger om forældrenes psykiske tilstand, herunder deres eventuelle psykiske forstyrrelser (f.eks. kroniske psykiske lidelser og/eller svære personlighedsforstyrrelser), deres intellektuelle funktionsniveau, omfanget og varigheden af eventuelle misbrug, eventuelle fysiske sygdomme samt tidligere iværksat behandling. Prognosevurderingen skal også indeholde oplysninger om forældrenes eventuelle andre børn og deres trivsel og kontakt til forældrene. Den manglende forældreevne skal vise sig som et gentaget mønster, dvs. på tværs af situationer og tid samt fysisk og psykisk tilstand. Til brug for prognosevurderingen skal der inddrages en eller flere specialundersøgelser fra eksempelvis en psykiater, autoriseret psykolog eller anden relevant fagperson med henblik på at afklare forældreevnen. Herudover er det nødvendigt at undersøge, om forældrene har fået tilbudt relevant behandling, om de har taget imod sådanne tilbud, og om de har samarbejdet om behandlingen. Samtidig bør der i vurderingen indgå en redegørelse for effekten af eventuelle behandlinger.

Relevant behandling er eksempelvis samtaler med en psykolog eller medicinsk behandling for misbrugsproblemer. Det er væsentligt at få belyst, om forældrene har vilje og evne til at ændre de forhold, der gør, at de vurderes at være uden forældreevne. Ved denne vurdering er det relevant, om forældrene har kunnet samarbejde om behandlingen, f.eks. ved at tage ordineret medicin eller ved at overholde aftaler, som er indgået under behandlingsforløbet.

Forældrenes situation skal altid vurderes individuelt, og det er ikke muligt udtømmende at opregne, hvornår forældreevnen er af en sådan karakter, at en adoption uden samtykke kan komme på tale.

Der kan dog peges på nogle situationer, hvor der kan være grund til nærmere at afdække mulighederne for adoption uden samtykke.

For det første kan adoption uden samtykke være relevant i tilfælde, hvor en forælder på grund af svær og/eller kronisk psykisk sygdom gennem en længere årrække har haft vanskeligt ved at drage omsorg for sig selv i dagligdagen, og hvor forælderen må anses for at være ude af stand til at varetage omsorgen for barnet og udgøre en stabil omsorgsrelation i løbet af barnets opvækst. Der kan også være tale om mangeårig sygdom, f.eks. svær psykisk sygdom, hvor alle behandlingsmuligheder er udtømte, eller at forælderen ikke har nogen sygdomserkendelse og derfor gentagne gange nægter at deltage i et behandlingsforløb. Det må i disse tilfælde på baggrund af en faglig vurdering af forældrenes lidelse og eventuelle forhistorie med beslægtede lidelser m.v. vurderes, om det er sandsynligt, at forældrene vil kunne varetage omsorgen for barnet inden for det tidsrum, der udgør barnets opvækst.

Et andet eksempel kan være den situation, hvor forældrene er kendt af kommunen i forbindelse med anbringelse af ældre søskende eller i forbindelse med undersøgelser foretaget under graviditeten. Der kan foreligge speciallægeerklæringer eller erklæringer fra en autoriseret psykolog, der konkluderer, at de kommende forældre varigt er uden forældreevne samt eventuelt oplysninger om, at forældrene ikke trods støtte har evnet at holde kontakten med de ældre søskende.

Andre eksempler kan være sager, hvor der er tale om en så høj grad af mental retardering hos en forælder, at forælderen ikke i dagligdagen kan drage omsorg for sig selv, eller om langvarigt misbrug som medfører betydelig ustabilitet i evnen til at drage omsorg for sig selv.

Ved vurderingen af, om det er sandsynliggjort, at forældrene varigt er uden forældreevne, har barnets alder også betydning. Der skal alt andet lige mere til for at sandsynliggøre, at forældrene varigt er uden forældreevne, hvis der er tale om et helt lille barn, end hvis der er tale om et større barn, hvor det har været muligt at vurdere forældreevnen og relationen mellem barnet og forældrene i en længere periode. Er der tale om et helt lille barn, stilles der således større krav til sandsynliggørelsen af den manglende forældreevne. Selvom der er tale om et helt lille barn, kan manglende forældreevne dog sandsynliggøres, hvis forældrene f.eks. har langvarige og massive misbrugsproblemer eller psykiske sygdomme. Det kan endvidere tillægges betydning, hvis det i forbindelse med en børnefaglig undersøgelse i forhold til ældre søskende er vurderet, at forældrene ikke havde forældreevne.

Psykisk sygdom eller misbrugsproblemer udelukker ikke, at forældreevnen kan være til stede eller vil kunne genvindes eller udvikles. Hvis det skønnes, at forældreevnen er til stede eller vil kunne genvindes eller udvikles, er betingelserne for at gennemføre en adoption uden samtykke efter § 9, stk. 3, i adoptionsloven ikke opfyldt. Det samme gælder situationer, hvor forældrene i en kort periode har været uden forældreevne.

Tilsvarende betyder det forhold, at en forælder har nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne og derfor har behov for f.eks. praktisk hjælp til at varetage forældreskabet, heller ikke, at forælderen er uden forældreevne. Hvis forældre, der har et handicap, skal have undersøgt deres forældreevne i forbindelse med adoption uden samtykke, skal det sikres, at forældrene har modtaget den støtte og kompensation, som deres funktionsnedsættelse giver anledning til, herunder særligt i forbindelse med varetagelsen af forælderrollen, jf. artikel 23 i FN's konvention om rettigheder for personer med handicap. Hvis den støtte, forældrene hidtil har modtaget, er utilstrækkelig, bør sagen udsættes, indtil forældrene har modtaget relevant støtte, og det derfor kan vurderes, om støtten kan forbedre forældreevnen.

Det forhold, at barnet har et handicap og derfor behov for praktisk hjælp m.v., som forældrene ikke er i stand til at give, kan ligeledes ikke begrunde adoption af barnet uden samtykke. Forældre til børn med handicap kan således normalt også give deres børn en stabil familierelation, selv om barnet er anbragt uden for hjemmet på grund af barnets handicap.

Ud over vurderingen af forældreevnen skal der også foretages en vurdering af, om barnet i opvæksten må antages at have behov for professionel bistand i et omfang, som gør, at adoption ikke vil være den bedste løsning for barnet. Det er i den forbindelse væsentligt at understrege, at et barn godt kan have særlige behov, uden at det påvirker barnets adopterbarhed.

Ved vurderingen af barnets udvikling inddrages hele barnets livsforløb, da genetiske og opvækstmæssige forhold kan have stor betydning herfor. Der kan således lægges vægt på, om barnet har haft en vanskelig start på livet på grund af f.eks. for tidlig fødsel, abstinenser eller omsorgssvigt i den første tid. Herudover bør der ses på, hvordan barnet fungerer socialt og i andre sammenhænge. For større børn kan det eksempelvis også indgå i vurderingen, om barnet går i en almindelig skole.

Hvis en konkret vurdering af forældrenes og barnets forhold viser, at hensynet til barnet og dets behov for kontinuitet og stabilitet og dermed barnets bedste vejer tungere end hensynet til båndet mellem barnet og forældrene, kan barnet adopteres uden samtykke. I denne afvejning skal det også indgå, i hvilket omfang myndighederne har arbejdet for at afhjælpe forældrenes problemer og dermed arbejdet for at gøre det muligt for forældrene at tage sig af barnet eller have stabil kontakt med barnet.

Barnets eventuelle samvær eller anden kontakt med forældrene er ikke i sig selv til hinder for at gennemføre en adoption, der anses for at være bedst for barnet. I en situation, hvor det vurderes, at forældrene ikke vil kunne komme til at varetage omsorgen for barnet, men hvor forældrene måske i nogen grad formår at gennemføre et samvær med barnet, eventuelt med professionel støtte, kan barnets behov for stabilitet og kontinuitet i opvæksten ved gennem adoption at få en ny familie medføre, at en adoption bedst kan tilgodese barnets behov. I sådanne situationer bør forældrekompetenceundersøgelsen indeholde redegørelse for behovet for adoption trods samværet. Har forældrene haft samvær med barnet efter udarbejdelsen af forældrekompetenceundersøgelsen, og fremgår det af rapporterne fra eventuelle overvågede samvær, at samværet er positivt for barnet, bør det overvejes, hvilken betydning dette har i forhold til den allerede udarbejdede forældrekompetenceundersøgelsen. Dette er navnlig relevant, når der ikke var samvær inden udarbejdelsen af forældrekompetenceundersøgelsen, eller hvis kontakten mellem barnet og den pågældende forælder har udviklet sig betydeligt, siden undersøgelsen blev foretaget. I disse situationer bør der inden afgørelsen være taget stilling til, om samværet giver anledning til at ændre eller justere undersøgelsens konklusion.

Der henvises i det hele til Ankestyrelsens principafgørelser 93-17, 16-22, 30-22 og 12-23.

Social- og Boligstyrelsen har udarbejdet ”Retningslinjer for udarbejdelse og anvendelse af forældrekompetenceundersøgelser”, der findes på sbst.dk. Retningslinjerne indeholder anbefalinger til, hvilke kvalifikationer der bør findes hos de fagpersoner, der gennemfører undersøgelserne, og til de fagligt bedste metoder til at undersøge forældrekompetence i bl.a. sager om adoption uden samtykke, herunder også i sager hvor forældrene ikke ønsker at deltage i sagens oplysning. Materialet kan findes på sbst.dk.

Det er ikke efter § 9, stk. 3, i adoptionsloven et krav, at den, der adopterer barnet, er godkendt som adoptant efter lovens § 4 a, stk. 1, men i praksis adopteres de omhandlede børn af godkendte adoptanter. Der er dog ikke noget til hinder for at gennemføre en adoption som en familieadoption efter § 4 a, stk. 2, i adoptionsloven.

Efter § 8, stk. 2, i adoptionsloven kan samtykke til adoption ikke modtages før tre måneder efter barnets fødsel, medmindre ganske særlige forhold foreligger. Denne bestemmelse indebærer efter Ankestyrelsens praksis, at der tidligst tre måneder efter barnets fødsel træffes afgørelse om at frigive barnet til adoption uden samtykke. Der er dog ikke noget til hinder for at forberede sagen inden tremåneders fristen, herunder at børne- og ungeudvalget sender indstilling om adoption til Ankestyrelsen.

Skal Ankestyrelsens afgørelse om frigivelse af barnet til adoption træffes inden udløbet af tremåneders fristen, skal betingelserne i § 9, stk. 3, 2. pkt., om adoption uden samtykke inden fødslen være opfyldt, jf. afsnit 10.3.2.

Adoption efter § 9, stk. 3, kan gennemføres som både fremmedadoption og familieadoption.

10.3.2. Særligt om adoption uden samtykke inden barnets fødsel

§ 9, stk. 3, 2. pkt., i adoptionsloven indeholder en bestemmelse, hvorefter afgørelse efter bestemmelsens 1. pkt. kan træffes inden barnets fødsel, når der i helt ekstraordinære tilfælde er grundlag herfor.

Bestemmelsen indebærer, at når betingelserne for adoption uden samtykke i § 9, stk. 3, 1. pkt., i adoptionsloven er opfyldt, kan der træffes afgørelse om frigivelse af barnet til adoption inden fødslen, når der er tale om et helt ekstraordinært tilfælde.

Begrebet ”inden fødslen” forstås som omfattende perioden til og med tre måneder efter fødslen, da forældrene efter § 8, stk. 3, i adoptionsloven først på dette tidspunkt vil kunne give samtykke til bortadoption.

En afgørelse om adoption uden samtykke inden fødslen er en yderst indgribende afgørelse, der kun kan træffes i situationer, hvor der er tale om helt ekstraordinære forhold, hvorfor betingelserne for adoptionen er skærpet i forhold til betingelserne for adoption uden samtykke efter lovens § 9, stk. 3, 1. pkt.

Helt ekstraordinære tilfælde vil eksempelvis kunne foreligge i situationer, hvor forældrene inden for de seneste få år har fået bortadopteret et barn uden samtykke efter § 9, stk. 3, i adoptionsloven under henvisning til, at de varigt vil være ude af stand til at varetage omsorgen for barnet. Når der skal tages stilling til bortadoption uden samtykke af det barn, som forældrene nu venter, vil der således i denne situation allerede være foretaget en omhyggelig forældrekompetenceundersøgelse, der har sandsynliggjort, at de varigt er uden forældreevne. Denne undersøgelse vil skulle suppleres af en aktuel forældrekompetenceundersøgelse. Dermed vil afgørelsen om adoption inden fødslen i sådanne situationer blive truffet på grundlag af flere undersøgelser, der samlet set dækker en længere periode og således både konsoliderer og aktualiserer en vurdering af, at forældrene varigt er uden forældreevne.

Der vil også kunne være tale om helt ekstraordinære tilfælde i situationer, hvor forældrene har et barn, der er blevet anbragt uden for hjemmet, og hvor forældrene vedvarende ikke har vist interesse i at have kontakt med barnet, heller ikke selv om kommunen har arbejdet for at etablere kontakten. I denne situation har forældrene over en længere periode udvist mangel på forældreevne i et omfang, der betyder, at der er formodning og nærliggende risiko for, at dette også vil gøre sig gældende i forhold til det barn, de nu venter. Understøttes dette af en ny undersøgelse, der viser, at forældrene varigt vil være ude af stand til at varetage omsorgen for barnet, er der tale om et helt ekstraordinært tilfælde. Det skal dog understreges, at den omstændighed, at forældrene tidligere har fået bortadopteret et barn, eller at de har et anbragt barn, som de ikke har kontakt med, ikke på nogen måde kan danne selvstændigt grundlag for, at der træffes afgørelse om frigivelse til adoption af det barn, som de nu venter.

Overvejes adoption uden samtykke inden fødslen i forhold til forældrenes første barn, vil kravet om, at der skal være tale om et helt ekstraordinært tilfælde, eksempelvis være opfyldt, når det på grund af en ekspertvurdering foretaget af en speciallæge, autoriseret psykolog e.lign. allerede inden fødslen er helt klart, at forældrene varigt vil være ude af stand til at varetage omsorgen for barnet, og at der derfor ikke er behov for at vurdere relationen mellem barnet og forældrene efter fødslen. I sådanne situationer vil afgørelsen om frigivelse af barnet til adoption forudsætte, at adoptionen vil være den bedste løsning for barnet, og der vil blive stillet meget store krav til grundlaget for afgørelsen.

Træffes afgørelsen om frigivelse af barnet til adoption, inden barnet er født, foreligger der hverken oplysninger om barnet eller om forholdet mellem barnet og forældrene, ligesom myndighederne ved afgørelsen reelt aldrig har arbejdet for genforening af barnet og forældrene. Dette indebærer, at der stilles meget store krav til grundlaget for afgørelsen.

Muligheden for at træffe afgørelse om, at et barn inden fødslen frigives til adoption, er begrundet i, at den første tid i et barns liv er af stor betydning for barnets videre udvikling. Nogle få forældre har så svært ved at klare forældrerollen, at det allerede under graviditeten er helt klart, at de trods støtte fra de sociale myndigheder vil give barnet en start på livet, der er præget af voldsomme omsorgssvigt, hvilket vil få store negative konsekvenser for barnet. I nogle af disse situationer er den bedste løsning for barnet at få mulighed for at starte livet med vokse op i en anden familie, der bliver barnets egen. Det bemærkes, at § 8, stk. 2, i adoptionsloven fortsat betyder, at en forælder fortsat som udgangspunkt først kan give samtykke til adoption, når der er gået tre måneder fra fødslen. Dette indebærer, at selvom forælderen inden fødslen eller inden tre måneder efter fødslen vil give samtykke til adoption, så kan barnet ikke frigives til adoption uden, at Ankestyrelsen træffer afgørelse herom efter § 9, stk. 3, 2. pkt., i adoptionsloven, såfremt betingelserne herfor er opfyldt. Det vil dog kunne indgå i vurderingen af, om betingelserne i § 9, stk. 3, 2. pkt. for adoption uden samtykke inden fødslen er opfyldt, at forælderen har givet samtykket efter at have modtaget rådgivning, navnlig hvis forælderen har begrundet samtykket med en erklæring om ikke at ville have noget med barnet at gøre.

Muligheden for at træffe afgørelse om adoption inden fødslen ændrer ikke princippet om, at en afgørelse om frigivelse af et barn til adoption ikke bør træffes, før faderskabet eller medmoderskabet til barnet er fastslået, eller før eventuelle mulige fædre og medmødre er blevet identificeret, eller det konstateres, at de ikke kan identificeres, eller alle identificerede mulige fædre og medmødre har haft mulighed for at udtale sig om adoptionsspørgsmålet i overensstemmelse med § 13 i adoptionsloven. Der henvises til kapitel 4.

Endvidere bemærkes det, at det kun er beslutningen om at frigive barnet til adoption uden samtykke, der kan træffes inden fødslen. Matchningen af barnet kan først ske efter fødslen, idet de nødvendige oplysninger om barnets forhold til brug for matchningen først kan foreligge efter fødslen. Dette vil kunne betyde, at barnet i en kortere periode skal anbringes hos en plejefamilie, mens de nødvendige oplysninger indsamles. For i videst mulig omfang at undgå eller begrænse den tidsmæssige udstrækning af en anbringelse efter fødslen, skal alle involverede myndigheder arbejde for at sikre, at Adoptionsnævnet modtager alle relevante oplysninger om barnet umiddelbart før og efter fødslen. Navnlig bør kommunen sørge for, at der foreligger en fuld objektiv undersøgelse af barnet foretaget af en børnelæge, inden barnet efter fødslen udskrives fra hospitalet. Denne undersøgelse medsendes til Adoptionsnævnet sammen med sagens øvrige oplysninger.

10.4. Adoption uden samtykke når barnet har en særlig tilknytning til plejeforældrene (§ 9, stk. 4)

Efter adoptionslovens § 9, stk. 4, kan en adoption til et barns plejeforældre gennemføres, hvis barnets tilknytning til plejeforældrene har antaget en sådan karakter, at det vil være skadeligt for barnet at bryde tilknytningen, navnlig under hensyn til stabilitet og kontinuitet i barnets opvækst og under hensyn til barnets relation til sine oprindelige forældre.

Det er endvidere en betingelse, at barnet er anbragt uden for hjemmet efter § 47, stk. 1, i barnets lov. Det er således en forudsætning for anvendelse af bestemmelsen, at anbringelsen er eller ville kunne være sket uden forældrenes samtykke, og at anbringelsen er begrundet i utilstrækkelig omsorg for eller behandling af barnet. I tilfælde, hvor anbringelsen er sket med samtykke, skal der således foretages en vurdering af, om anbringelsen på det tidspunkt, hvor adoption uden samtykke overvejes, ville kunne ske uden

samtykke. Det er i den forbindelse vigtigt at holde sig for øje, at vurderingen skal foretages uafhængigt af overvejelserne om en adoption og alene have anbringelsesspørgsmålet for øje.

Muligheden for adoption af et barn, som har en særlig tilknytning til plejeforældrene, skal ses som et supplement til § 67 i barnets lov om videreførte og permanente anbringelser, der er beskrevet i vejledningen om barnets lov.

En adoption af et plejebarn efter § 9, stk. 4, i adoptionsloven kan være relevant, når barnet har behov for, at der etableres et livslangt retsforhold mellem barnet og plejeforældrene med gensidige rettigheder og pligter og dermed en højere grad af stabilitet og kontinuitet, end en videreført eller permanent anbringelse kan give barnet. Det bemærkes i den forbindelse, at en anbringelse i udgangspunktet ophører, når barnet bliver 18 år, mens der ved adoption etableres et livsvarigt bånd mellem barnet og dets nye forældre. Ved en adoption bliver barnet således et fuldgældigt medlem af familien, og det retlige forhold mellem barnet og adoptanten bevares, også hvis der sker ændringer i familien, mens en ændring i plejefamilien kan medføre, at der ikke er grundlag for at opretholde anbringelsen.

Adoptionslovens § 9, stk. 4, understreger hensynet til barnets bedste i en situation, hvor plejeforældrene reelt har taget forældrenes plads, og hvor eksempelvis barnets særlige forhold gør, at det ikke vil være muligt at bryde denne faktiske familierelation uden at skade barnet. Der skal således være tale om særlige omstændigheder, som gør, at hensynet til båndet mellem barnet og forældrene må tilsidesættes i afvejningen af, hvad der er bedst for barnet. Endvidere forudsætter en adoption efter denne bestemmelse som alt overvejende hovedregel, at relationen har udviklet sig gennem længere tids tilknytning. Bestemmelsen kan således som klart udgangspunkt ikke anvendes efter få års anbringelse i plejefamilien. Dermed kan bestemmelsen ikke finde umiddelbar anvendelse for små børn, der er anbragt i plejefamilien umiddelbart efter fødslen. Disse børn vil i givet fald fortsat skulle søges bortadopteret efter § 9, stk. 3, eller efter hovedbestemmelsen i § 9, stk. 2.

Det kan dog ikke afvises, at en relation af kortere varighed i særlige tilfælde kan begrunde en adoption efter adoptionslovens § 9, stk. 4. Således skal et klart udtrykt ønske om adoption fra et anbragt barn tillægges betydning, når barnet har en sådan alder og modenhed, at barnets holdning skal tillægges betydning for beslutningen om adoption.

I afvejningen af, om hensynet til barnet skal veje tungere end hensynet til forældrenes og barnets fortsatte familieband til hinanden, indgår en vurdering af barnets relation til forældrene. I denne vurdering skal der også tages hensyn til, om kommunen har arbejdet for at udvikle relationen mellem barnet og dets forældre, og om kommunen har arbejdet på at kunne hjemgive barnet. Det skal endvidere indgå i vurderingen af barnets tilknytning til henholdsvis plejeforældrene og forældrene, om plejeforældrenes eventuelt beskyttende adfærd over for barnet i forhold til forældrene har medført en særlig, men ikke naturlig tilknytning mellem dem og barnet.

Kommunen skal som led i oplysningen af sagen sørge for, at der laves en undersøgelse af barnets tilknytning til plejefamilien. Undersøgelsen bør foretages af en autoriseret psykolog, lægefaglig person eller en anden børnesagkyndig person. Undersøgelsen af tilknytningen skal indeholde en analyse af barnets opnåede og fremtidige tilknytning til plejefamilien, til de oprindelige forældre og til plejefamilien og de oprindelige forældres netværk. Undersøgelsen skal indeholde oplysning om, hvorledes barnet opfatter plejefamilien, den oprindelige familie og netværkene, samt om hvordan plejefamilien stiller sig til adoptionen.

Det forhold, at barnets tilknytning til plejefamilien har antaget en sådan karakter, at det vil være skadeligt for barnet at bryde tilknytningen, medfører, at plejefamilien ikke skal godkendes som adoptant, idet adoptionen kan gennemføres som en familieadoption, jf. adoptionsbekendtgørelsens § 1, nr. 3, litra d.

Der henvises i det hele til Ankestyrelsens principafgørelser 93-17 og 30-22 samt til ”Retningslinjer for udarbejdelse og anvendelse af tilknytningsundersøgelser”, som Social- og Boligstyrelsen har udarbejdet, og som findes på sbst.dk.

10.5. Adoption uden samtykke i andre tilfælde (§ 9, stk. 2)

Det følger af adoptionslovens § 9, stk. 2, at selvom forældrene ikke vil give samtykke til adoption efter adoptionslovens § 7, stk. 1, kan adoptionsbevilling i særlige tilfælde meddeles, hvis væsentlige hensyn til, hvad der er bedst for barnet, taler for det.

Opsamlingsbestemmelsen i adoptionslovens § 9, stk. 2, kan eksempelvis finde anvendelse i tilfælde, hvor barnet har været anbragt uden for hjemmet i en længere årrække, og hvor barnets forældre ikke ønsker at have kontakt til barnet (de såkaldte ”glemte børn”), men hvor forældrene ikke er uden forældreevne. Det kræves i disse situationer normalt, at kontakten mellem barnet og dets forældre har været afbrudt i en vis årrække, typisk i en periode på fem til seks år, og den manglende kontakt skal skyldes forældrenes manglende forsøg på kontakt, trods tilbud fra kommunen om støtte til at have kontakt med barnet.

Bestemmelsens formål er at sikre, at det ikke med afgrænsningen i adoptionslovens § 9, stk. 3 og 4, udelukkes, at også andre børn kan bortadopteret uden samtykke, selv om de ikke er omfattet af disse bestemmelser, hvis væsentlige hensyn til, hvad der er bedst for barnet, taler for det.

Adoptioner efter § 9, stk. 2, kan gennemføres både som familieadoption og fremmedadoption.

10.6. Børnekonventionen og Menneskerettighedskonventionen

Børns og forældres indbyrdes bånd er beskyttet af artikel 8 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention (EMRK) om børns og forældres ret til familieliv. Der er tale om en stærk beskyttelse, og der skal tungtvejende grund til at ophæve båndet.

Bestemmelsen i artikel 8 skal bl.a. ses i sammenhæng med artikel 3, stk. 1, i FN’s konvention om barnets rettigheder. Det følger af denne bestemmelse, at i alle foranstaltninger vedrørende børn, hvad enten disse udøves af offentlige eller private institutioner for social velfærd, domstole, forvaltningsmyndigheder eller lovgivende organer, skal barnets bedste komme i første række.

Ved afgørelser om adoption uden samtykke skal det sikres, at Danmarks forpligtelser i forhold til barnets bedste samt barnets og forældrenes ret til familieliv efter FN’s konvention om barnets rettigheder og EMRK overholdes.

Beskyttelsen af børns og forældres indbyrdes bånd er navnlig af hensyn til barnets bedste ikke absolut. Menneskerettighedsdomstolens praksis i relation til artikel 8 i EMRK indebærer, at der skal foretages en reel afvejning mellem på den ene side barnets behov for gennem adoption at få en ny blivende familie for resten af livet, hvilket forældrene er ude af stand til at sikre barnet, og på den anden side barnets og forældrenes interesse i at bevare kontakten og de juridiske bånd til hinanden. I denne afvejning skal princippet om anvendelse af den mindst indgribende foranstaltning inddrages, idet det skal overvejes, om permanent anbringelse trods forældrenes mangel på forældreevne vil være en bedre løsning for barnet.

Der skal i alle tilfælde foretages en konkret bedømmelse af de aktuelle forhold og af det berørte barns interesser, og det skal sikres, at der foreligger sådanne helt særlige forhold, der kan begrunde adoption. Denne bedømmelse skal være baseret på en omhyggelig undersøgelse af forholdene.

Domstolen har understreget, at en anbringelse uden for hjemmet, der ligger forud for en eventuel adoption, sker med henblik på hjemgivelse, hvilket indebærer, at myndighederne har en positiv pligt til aktivt at arbejde for genforening af familien. Det kan således indebære en overtrædelse af artikel 8, hvis barnet

bringes i den situation, at adoption uden samtykke er bedst for barnet, fordi myndighederne har undladt at tage relevante skridt til genforening under den forudgående anbringelse.

Domstolen lægger endvidere vægt på, at myndighederne har haft et relevant og tilstrækkeligt grundlag for at træffe afgørelsen, herunder de nødvendige lægelige og psykologiske vurderinger og rapporter om familiens og barnets situation. Det skal sikres, at undersøgelserne fortsat er aktuelle og retvisende.

De domme om adoption uden samtykke, der fastslår overtrædelse af artikel 8, er typisk begrundet i, at sagerne ikke var tilstrækkeligt oplyst, eller at myndighederne ikke havde opfyldt deres positive pligt til aktivt at arbejde for genforening af familien. Der henvises navnlig til dommen Strand Lobben og andre mod Norge (37283/13, § 225-226).

Domstolen lægger også vægt op, at de oprindelige forældre og barnet kan have kontakt med hinanden efter adoptionen. Der kan i den sammenhæng henvises til § 20 a i forældreansvarsloven. Det følger af denne bestemmelse, at et barn adopteret, kan der efter anmodning fra barnets oprindelige slægtninge fastsættes samvær eller anden form for kontakt med disse, navnlig hvis barnet forud for adoptionen havde samvær eller anden form for kontakt med den, som anmoder om fastsættelse af samvær m.v. Disse sager om samvær behandles indledningsvist af Familieretshuset og afgøres af familieretten. Afgørelse om samvær kan ikke træffes som en del af en afgørelse om frigivelse af barnet til adoption uden samtykke. § 20 a i forældreansvarsloven er nærmere beskrevet i punkt 5.9. i vejledning om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær.

Kapitel 11

Myndighedernes behandling af en sag om adoption uden samtykke

11.1. Adoptionssagens indledning

Efter § 69 i barnets lov skal kommunen i forbindelse med behandlingen af en sag om anbringelse m.v. af et barn overveje, om hensynet til kontinuitet og stabilitet i barnets opvækst taler for, at barnet gennem adoption får en ny familie. En eventuel adoption kan gennemføres med eller uden samtykke, forudsat at betingelserne herfor er opfyldt. § 69 i barnets lov er nærmere beskrevet i vejledningen om barnets lov. Kommunen kan også på andre tidspunkter under en anbringelse af et barn overveje, om adoption vil være den bedste løsning for barnet.

Adoptionssagen kan også indledes ved, at barnets plejefamilie eller et nært familiemedlem til barnet retter henvendelse til kommunen, fordi de ønsker at adoptere barnet.

Adoptionssagen kan også indledes ved, at barnets plejefamilie eller et nært familiemedlem til barnet retter henvendelse til kommunen, fordi de ønsker at adoptere barnet.

11.2. Kommunens indstilling om adoption uden samtykke til børne- og ungeudvalget

11.2.1. Indstillingens indhold

Vurderer kommunen, at adoption af et barn vil være det bedste for barnet, og at adoptionen vil kunne gennemføres efter § 9, stk. 2-4, i adoptionsloven, skal kommunen efter § 70 i barnets lov indstille til børne- og ungeudvalget, at barnet bortadopter.

§ 70 i barnets lov indeholder følgende:

»§ 70. Vurderer kommunalbestyrelsen, at adoption af et barn eller en ung vil være bedst for barnet eller den unge, at barnets eller den unges forældre ikke vil give samtykke til adoptionen efter § 7

i adoptionsloven, og at adoptionen vil kunne gennemføres efter § 9, stk. 2-4, i adoptionsloven, skal kommunalbestyrelsen indstille til børne- og ungeudvalget, at barnet eller den unge adopteres.

Stk. 2. En indstilling efter stk. 1 skal navnlig indeholde følgende:

- 1) Undersøgelsen, jf. §§ 20 eller 26 i denne lov, eller den ungefaglige undersøgelse, jf. § 31 i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet.
- 2) Barnets plan, jf. § 91 i denne lov, ungeplanen, jf. § 108 i denne lov, eller forbedringsforløbet, jf. § 13 i lov om bekæmpelse af ungdomskriminalitet, hvis en sådan er udarbejdet.
- 3) En redegørelse for, at betingelserne for adoption uden samtykke efter § 9, stk. 2-4, i adoptionsloven er opfyldt.
- 4) Oplysninger om barnets eller den unges holdning til den påtænkte adoption, jf. § 6, stk. 1 og 3, i adoptionsloven.
- 5) En redegørelse for kommunalbestyrelsens arbejde med og overvejelser om at hjemgive barnet eller den unge.

Stk. 3. En indstilling om adoption i medfør af § 9, stk. 3 eller 4, i adoptionsloven skal endvidere indeholde en redegørelse for, at betingelserne i § 47, stk. 1 og 2, for anbringelse af barnet eller den unge uden for hjemmet er opfyldt.«

I relation til stk. 2, nr. 1, bemærkes, at afsnit 10.3-10.5 indeholder beskrivelse af dokumentationen for, at betingelserne i adoptionslovens § 9 for adoption uden samtykke er opfyldt.

I relation til stk. 2, nr. 2, bemærkes, at indstillingen kun skal indeholde barnets plan, ungeplanen eller forbedringsforløbet, hvis en sådan foreligger på det tidspunkt, hvor indstillingen udarbejdes. Udarbejdes barnets plan eller ungeplanen først efter indstillingen, skal kommunen eftersende den til den myndighed, der på det tidspunkt har sagen under behandling, dvs. børne- eller ungeudvalget eller Ankestyrelsen. Er Ankestyrelsens afgørelse indbragt for retten, sendes planen til Ankestyrelsen, der fremlægger den i retssagen.

I relation til § 2, nr. 3, om en redegørelse for, at betingelserne for adoption uden samtykke efter § 9, stk. 2-4, i adoptionsloven er opfyldt, henvises til afsnit 10.3. Redegørelsen skal også indeholde en begrundelse for, hvorfor adoption er den bedste løsning for barnet.

I sager efter § 9, stk. 3, indebærer det, at der skal udarbejdes en redegørelse om barnets hidtidige anbringelse, navnlig i forhold til det aktuelle anbringelsessted. Hvis barnet har været anbragt i længere tid i den samme plejefamilie, skal redegørelsen indeholde oplysninger om plejefamiliens holdning til eventuel adoption af barnet, herunder om plejefamiliens holdning til selv at adoptere barnet. Hvis barnet er velanbragt i en plejefamilie og har boet der i lang tid, skal der redegøres for, at et skifte til en adoptivfamilie er den bedste løsning for barnet. Det skal således foretages en afvejning af på den ene side, at en adoption kan sikre barnet en stabil opvækst, hvor barnet bliver et fuldgældigt medlem af en familie, og på den anden side, at barnet kan have en så tæt tilknytning til de personer, som det har ophold hos, at en flytning vil rykke barnet ud af dets sædvanlige omgivelser og betyde flere brud i dets relationer. Det må således vurderes, om konsekvenserne af en flytning både på kort og lang sigt er så skadelige for barnet, at adoptionen ikke er til barnets bedste.

I relation til § 2, nr. 4, bemærkes, at høring af barnet efter § 6, stk. 1 og 3, i adoptionsloven er bekræftet i kapitel 3. Der henvises endvidere til § 5 i barnets lov om inddragelse af børn, jf. vejledningen om barnets lov. Ud over barnets holdning til selve adoptionsspørgsmålet kan det afhængigt af barnets alder

eksempelvis være relevant at få belyst barnets holdning til sin oprindelige familie og kontakten med denne samt barnets holdning til den eventuelt kommende adoptivfamilie.

I relation til stk. 2, nr. 5, bemærkes, at indstillingen skal indeholde en redegørelse for kommunens arbejde med og overvejelser om at hjemgive barnet, herunder arbejdet med at afhjælpe de problemer hos forældrene der lå til grund for anbringelsen, jf. til §§ 99 og 100 i barnets lov. Efter disse bestemmelser skal en anbringelse ophøre, når formålet er nået, eller når indsatsen ikke længere opfylder sit formål. Kommunen vil således løbende skulle følge op på, om der er grundlag for at opretholde anbringelsen, eller om det vil være til barnets bedste at blive hjemgivet til forældrene. Indstillingen skal således indeholde en redegørelse for, hvilke initiativer kommunen har taget eller har overvejet at tage med henblik på at kunne hjemgive barnet. Indstillingen skal også indeholde en redegørelse for kommunens overvejelser om mulighederne for at hjemgive barnet, hvilket navnlig er relevant, hvis kommunen ikke har taget initiativer med henblik på at kunne hjemgive barnet. I så fald skal redegørelsen indeholde begrundelsen herfor, f.eks. at kommunen har vurderet, at forældrene varigt vil være ude af stand til at varetage omsorgen for barnet.

Ovennævnte krav til indholdet af en indstilling til adoption uden samtykke skyldes, at det er vigtigt, at der i disse sager foretages en grundig belysning af barnets, forældrenes og de øvrige involveredes forhold, samt at der foretages en grundig børnefaglig og juridisk sagsbehandling.

I relation til stk. 2 bemærkes, at anvendelsen af ”navnlig” betyder, at opregningen af de dokumenter og oplysninger, som indstillingen skal indeholde, ikke er udtømmende. Indstillingen vil således også skulle indeholde andre oplysninger, der er relevante for behandlingen af indstillingen. Det vil eksempelvis kunne dreje sig om følgende:

- 1) En redegørelse for bestræbelserne på at indhente samtykke til adoptionen fra barnets forældre, jf. kapitel 7.
- 2) Oplysninger om advokatbeskikkelser, jf. afsnit 11.2.2.
- 3) Redegørelse for at permanent anbringelse henset til forældrenes mangel på forældreevne ikke vil være den bedste løsning for barnet.
- 4) Eventuelle supplerende helbredsoplysninger.
- 5) Hvis de undersøgelser m.v., som indstillingen skal indeholde, er foretaget for nogen tid siden, skal der redegøres for, at der ikke foreligger forandrede forhold, siden undersøgelserne blev foretaget, og at der derfor ikke er behov for at foretage en ny eller supplerende undersøgelse. Dette skal ses i sammenhæng med, at det er et generelt krav, at indstillingen indeholder aktuelle oplysninger om forældrenes og barnets situation.
- 6) Ved udarbejdelsen af indstillingen skal kommunen være opmærksom på princippet om, at en afgørelse om frigivelse af et barn til adoption ikke bør træffes, før faderskabet eller medmoderskabet til barnet er fastslået. Der henvises til kapitel 4. Der er dog ikke noget til hinder for, at kommunen sender indstilling om adoption uden samtykke til børne- og ungeudvalget, selvom faderskab eller medmoderskab ikke er fastslået. I så fald skal dette fremgå af indstillingen.
- 7) Det skal fremgå af indstillingen, hvis frigivelsen af barnet til adoptionen søges gennemført inden fødslen efter § 9, stk. 3, 2., pkt. i adoptionsloven.
- 8) Indstillingen skal indeholde oplysninger om, hvorvidt der i barnets netværk er personer, der er interesseret i at adoptere barnet. Hvis barnet er anbragt hos en plejefamilie, skal indstillingen indeholde

oplysninger om plejefamiliens interesse i at adoptere barnet. I givet fald skal indstillingen indeholde kommunens vurdering af, hvorvidt det vil være til barnets bedste at blive adopteret af de pågældende efter reglerne om familieadoption. Kommunen kan søge vejledning hos Familieretshuset om denne vurdering.

Til brug for udarbejdelse af en indstilling om adoption uden samtykke efter § 9, stk. 4, i adoptionsloven kan kommunen anmode om *vejledende rådgivning fra VISO*. Drejer indstillingen sig om adoption uden samtykke efter § 9, stk. 3, i adoptionsloven, skal kommunen søge vejledende rådgivning fra VISO. Der henvises til § 170, stk. 1 og 2, i barnets lov, der er beskrevet i afsnit 11.3.

Hvis kommunen som led i udarbejdelsen af en indstilling om adoption uden samtykke efter § 70 i barnets lov benytter rådgivning fra VISO, kan kommunen efter § 11 d i retssikkerhedsloven uden samtykke videregive nødvendige oplysninger, herunder om barnets eller familiens rent private forhold, til VISO. Kommunen skal uanset adgangen til at videregive oplysninger uden samtykke forsøge at få samtykke til at videregive oplysningerne.

Videre følger det af § 11 d i retssikkerhedsloven, at VISO uden samtykke kan behandle nødvendige oplysninger, herunder om barnets eller familiens rent private forhold, som en kommune videregiver som led i behandlingen af en sag om udarbejdelse af en indstilling om adoption uden samtykke. § 11 d i retssikkerhedsloven giver således en kommune og VISO mulighed for i en sag om adoption uden samtykke for at udveksle oplysninger om parternes rent private forhold.

Endelig bemærkes, at en grundig beskrivelse af barnets forhold er nødvendig i forhold til at kunne placere barnet i den bedst egnede adoptivfamilie. Det er for eksempel afgørende, at en kommende adoptivfamilie er i stand til at håndtere barnets eventuelle fysiske og psykiske forhold, herunder funktionsnedsættelser, og imødekomme barnets eventuelle andre særlige behov. Hvis det på grund af barnets forhold skønnes at være umuligt at finde en adoptant til barnet, bør det overvejes, om det er hensigtsmæssigt at fortsætte behandlingen af spørgsmålet om frigivelse af barnet til adoption. Adoptionsnævnet kan yde vejledning vedrørende sådanne spørgsmål om adopterbarhed. Indstilles sagen, kan den genoptages på et senere tidspunkt, navnlig hvis barnets forhold forbedres.

Ved indstilling om adoption inden fødslen, skal kommunens indstilling til børne- og ungeudvalget også indeholde en indstilling om anbringelse uden for hjemmet umiddelbart efter fødslen efter § 49 i barnets lov.

11.2.2. Beskikkelse af advokater

Under behandlingen af en sag om adoption uden samtykke skal kommunen beskikke en advokat for barnet, jf. adoptionslovens § 15 a, stk. 3. Dette gælder uanset barnets alder. Beskikkelse skal ske, inden sagen forelægges børne- og ungeudvalget.

Behandles sagen efter § 9, stk. 3, 2. pkt., i adoptionsloven om adoption inden fødslen, skal der beskikkes en advokat for barnet, selvom barnet endnu ikke er født.

Herudover skal kommunen tilbyde advokatbeskikkelse for forældrene, uanset om de har del i forældremyndigheden, for forældremyndighedens indehaver, hvis denne er en anden end forældrene, og for plejeforældre ved en bortadoption efter § 9, stk. 4, i adoptionsloven. Tilbuddet om beskikkelse skal gives, inden sagen forelægges for børne- og ungeudvalget.

Advokatbeskikkelserne gælder for hele sagens behandling i det administrative system, dvs. både i børne- og ungeudvalget og Ankestyrelsen. Hvis Ankestyrelsens afgørelse om adoption uden samtykke indbringes for domstolene, beskikker retten advokater for parterne, jf. § 475 c, stk. 2, i retsplejeloven.

Advokatbeskikkelsen er først og fremmest tænkt som en støtte til barnet, forældrene, forældremyndighedens indehaver, hvis denne er en anden end forældrene og for eventuelle plejeforældre, for at sikre, at de får tilstrækkelig adgang til allerede under den administrative behandling af sagen at gøre indsigelse med hensyn til sagens faktiske og retlige omstændigheder, inden der træffes afgørelse om adoption uden samtykke. Advokatbeskikkelsen er uafhængig af parternes økonomiske forhold.

For så vidt angår den praktiske fremgangsmåde ved beskikkelse af advokater efter adoptionslovens § 15 a, stk. 3, bemærkes, at kommunen normalt bør lade parten vælge den advokat, der skal beskikkes. Forældre, der bor sammen, og som har samme holdning til spørgsmålet om bortadoption, er berettigede til bistand fra én advokat. Der er ikke krav om, at parterne får hver sin advokat. Parterne kan dog have sådanne modsatrettede interesser, at det vil stride mod hensynet bag beskikkelsen, at parterne har samme advokat.

Hvis parten selv foreslår en bestemt advokat, kan kommunen beskikke denne, idet der dog kan tages forbehold for godtgørelse for rejseudgifter ved større geografiske afstande. Kommunen bør være opmærksom på, hvorvidt advokaten har møderet for landsretten, da byrettens afgørelse i sager om adoption uden samtykke typisk ankes til landsretten, og da det er en fordel for parterne, at retten beskikker den samme advokat for parten, som den advokat, der har været beskikket under sagens behandling i det administrative system.

Det er den dommer, der er medlem af børne- og ungeudvalget, der har kompetence til at udmåle salær for advokatens arbejde i forbindelse med behandlingen af en sag om adoption uden samtykke, jf. reglerne herom i bekendtgørelse om forretningsorden for børne- og ungeudvalget.

Om salær og godtgørelse for udlæg til advokater gælder efter adoptionslovens § 15 a, stk. 3, samme regler, som i tilfælde hvor der er meddelt fri proces, jf. retsplejelovens kapitel 31. Herefter tilkommer der den beskikkede advokat et passende salær samt godtgørelse for udlæg, herunder rejseudgifter, medmindre der er taget forbehold for disse.

Omkostninger, der efter deres art ikke er omfattet af reglerne om fri proces, må betales af parten.

Hvis en sag om adoption uden samtykke behandles i Ankestyrelsen, og det af sagen fremgår, at barnet ikke har fået beskikket en advokat, eller forældrene, forældremyndighedens indehaver, hvis denne er en anden end forældrene, og eventuelle plejeforældre ikke har fået tilbudt at få en beskikket advokat inden sagens behandling i børne- og ungeudvalget, er der tale om en væsentlig sagsbehandlingsfejl, og Ankestyrelsen bør derfor hjemvise sagen til fornyet behandling i udvalget.

Selvom tilbuddet om advokatbeskikkelse er afslået under sagens behandling i børne- og ungeudvalget, skal Ankestyrelsen også gentage tilbuddet, når styrelsen påbegynder behandlingen af sagen.

11.3. Rådgivning fra VISO

VISO yder kommunerne rådgivning ved udarbejdelse af en indstilling om adoption uden samtykke. Bestemmelsen herom findes i § 71 i barnets lov:

»§ 71. Kommunalbestyrelsen kan til brug for overvejelser om adoption efter § 69 og udarbejdelse af en indstilling efter § 70 om adoption uden samtykke efter § 9, stk. 2 eller 4, i adoptionsloven anmode den nationale videns- og specialrådgivningsorganisation om vejledende rådgivning, jf. § 167.

Stk. 2. Til brug for udarbejdelsen af en indstilling efter § 70 om adoption uden samtykke efter § 9, stk. 3, i adoptionsloven skal kommunalbestyrelsen søge vejledende rådgivning fra den nationale videns- og specialrådgivningsorganisation, jf. § 167.

Stk. 3. Den nationale videns- og specialrådgivningsorganisation skal pålægge en kommunalbestyrelse at modtage generel rådgivning om adoption, når kommunalbestyrelsen hverken har fået hjælp fra den nationale videns- og specialrådgivningsorganisation til behandling af en konkret sag om adoption uden samtykke eller har modtaget generel rådgivning om adoption fra den nationale videns- og specialrådgivningsorganisation. Beslutning om pålæg efter 1. pkt. kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed.«

I § 71 henvises der til § 167 i barnets lov. Efter denne bestemmelse yder VISO gratis vejledende rådgivning til kommunalbestyrelser i sager om adoption uden samtykke.

Baggrunden for denne rådgivning er, at sager om adoption uden samtykke er komplekse, og på grund af det begrænsede sagantal er det vanskeligt for den enkelte kommune at oparbejde erfaring med og ekspertise i at håndtere dem.

VISOs generelle rådgivning om adoption uden samtykke har bl.a. til formål at øge kommunernes opmærksomhed på, om en ny og blivende familie til et anbragt barn kan være en bedre løsning end en langvarig anbringelse, da barnet gennem adoption får mulighed for at vokse op i en ny familie, der er barnets egen. Rådgivningen drejer sig bl.a. om at styrke kommunernes viden om, hvordan de kan vurdere, om en forælder er uden forældreevne, og om hvordan dette dokumenteres, samt hvordan det vurderes og dokumenteres, om adoption er den bedste løsning for det enkelte barn. Rådgivningen vil således gøre det klarere for den enkelte kommune, hvor grundige undersøgelser af barnets, forældrenes og plejeforældrenes forhold der kræves, for at der kan træffes afgørelse om adoption uden samtykke. Den generelle rådgivning gives ofte i form af temadage.

VISOs rådgivning i konkrete sager om adoption uden samtykke har til formål at understøtte kommunens behandling af den pågældende sag. Rådgivningen omfatter efter behov navnlig, hvordan det belyses, hvad der er barnets bedste, og i givet fald hvordan det dokumenteres, at betingelserne for adoption uden samtykke er opfyldt. Rådgivningen har også fokus på retssikkerheden for både barnet og forældrene.

VISO tilrettelægger sin rådgivning om behandlingen af en konkret sag på grundlag af de oplysninger om barnet og forældrene og andre relevante involverede, som kommunen har sendt til VISO, navnlig børnefaglige undersøgelser, forældrekompetenceundersøgelser og undersøgelser af tilknytningen mellem barnet og plejefamilien. Rådgivning gives normalt mundtligt på et eller flere møder. VISO tager ikke stilling til, om en konkret indstilling er fyldestgørende.

Uanset om kommunen har søgt rådgivning hos VISO, er det altid kommunen, der beslutter, om et barn skal indstilles til adoption uden samtykke. VISOs rådgivning herom er ikke bindende for kommunen, og det er altid den enkelte kommune, der har ansvaret for rigtigheden af en indstilling om adoption uden samtykke. VISO kan således ikke overtage en myndighedsfunktion fra kommunen.

Med hensyn til § 71, stk. 1, i barnets lov bemærkes, at bestemmelsen giver kommunen mulighed for at søge rådgivning om udarbejdelse af en indstilling om adoption uden samtykke efter § 9, stk. 2 eller 4, i adoptionsloven. I sager om adoption uden samtykke efter § 9, stk. 3, i adoptionsloven pålægger § 71, stk. 2, i barnets lov altid kommunen at søge vejledende rådgivning fra VISO. Dette gælder også, selvom kommunen har erfaring med sådanne sager.

Det vil bero på en konkret vurdering af den enkelte sag, hvilke behov kommunen har for rådgivning fra VISO, og på hvilket grundlag og hvordan kommunen skal søge rådgivningen. Det vil også bero på en konkret vurdering, hvilke dele af sagen rådgivningen rettes mod, men sikring af barnets og forældrenes retssikkerhed vil altid indgå i rådgivningen. Ved tilrettelæggelsen af rådgivningen vil VISO inddrage sine hidtidige erfaringer med samarbejdet med kommunalbestyrelsen om adoptionssager.

Den omstændighed, at en kommune har udarbejdet en indstilling om adoption uden samtykke til børne- og ungeudvalget uden først at have søgt vejledende rådgivning fra VISO, vil ikke betyde, at udvalget eller Ankestyrelsen skal hjemvise sagen til fornyet behandling.

Med § 71, stk. 3, i barnets lov kan VISO pålægge en kommune at modtage generel rådgivning om adoption, når kommunen hverken har fået hjælp fra VISO til behandling af en konkret sag om adoption uden samtykke eller har modtaget generel rådgivning om adoption fra VISO. VISO har således en initiativpligt til at kontakte de pågældende kommuner. Kontakten vil have til formål at aftale og planlægge generel rådgivning om adoption uden samtykke i form af temadage eller anden form for egnet rådgivning til den konkrete kommune.

Ønsker en kommune ikke at benytte sig af tilbuddet, kan VISO træffe beslutning om at pålægge kommunen at modtage rådgivningen. Kommunen kan ikke påklage en sådan beslutning.

VISOs beslutning om, at en kommune skal pålægges at modtage generel rådgivning om adoption, vil bygge på VISOs hidtidige erfaring med samarbejde med kommunen om adoptionssager.

Denne generelle rådgivning udformes på samme måde som VISOs øvrige generelle rådgivning om adoption, jf. ovenfor. Rådgivningen vil skulle tilpasses efter forholdene i den enkelte kommune.

§ 11 d i retssikkerhedsloven giver en kommune og VISO mulighed i en sag om adoption uden samtykke for at udveksle oplysninger om parternes rent private forhold. Der henvises til afsnit 11.2.

11.4. Børne- og ungeudvalgets behandling af en indstilling om adoption uden samtykke

Børne- og ungeudvalgets behandling af en indstilling om adoption uden samtykke er reguleret af § 72 i barnets lov, der indeholder følgende:

»§ 72. Børne- og ungeudvalget kan på baggrund af en indstilling fra kommunalbestyrelsen, jf. § 70, stk. 1, på et møde indstille til Ankestyrelsen, at Ankestyrelsen træffer afgørelse om, at barnet eller den unge adopteres efter § 9, stk. 2-4, i adoptionsloven.

Stk. 2. Børne- og ungeudvalget skal inden afgivelse af indstilling efter stk. 1 give barnet eller den unge, barnets eller den unges forældre, forældremyndighedsindehaver eller eventuelle plejeforældre og disse parter eventuelle advokater og bisiddere lejlighed til at udtale sig. Plejeforældre anses alene som parter i sagen, hvis de søger om adoption af barnet eller den unge.

Stk. 3. En indstilling efter stk. 1 kan kun vedtages, hvis mindst 4 af udvalgets 5 medlemmer stemmer for indstillingen. Indstillingen skal være skriftlig og begrundet, og den skal meddeles sagens parter, jf. stk. 2, kommunalbestyrelsen og Ankestyrelsen. Er dommeren ikke enig i indstillingen, skal dette tilføjes udvalgets protokol, og meddelelsen om indstillingen skal indeholde oplysning om dommerens opfattelse. Hvis indstillingen ikke vedtages, gives skriftlig meddelelse herom til sagens parter, jf. stk. 2, og kommunalbestyrelsen. Meddelelsen skal begrundes, og den skal indeholde oplysning om dommerens opfattelse.«

Efter bestemmelsen skal børne- og ungeudvalget tage stilling til kommunens indstilling om, at et barn frigives til adoption uden samtykke.

Udvalget træffer kun beslutning om at godkende indstillingen, når udvalget har sikret sig, at der foreligger dokumentation for, at betingelserne for at gennemføre adoptionen er opfyldt, jf. kapitel 10, herunder at indstillingen indeholder de undersøgelser og oplysninger m.v., der fremgår af afsnit 11.2. Udvalget skal i den forbindelse sikre sig, at undersøgelserne m.v. er aktuelle.

Mangler der oplysninger i sagen, kan udvalget indhente dem fra kommunen eller returnere sagen til kommunen til nærmere undersøgelser.

Endvidere skal udvalget sikre sig, at alle parter har været involveret i sagen i tilstrækkeligt omfang sådan, at de har kunnet varetage deres interesser i sagen. Det bemærkes i den forbindelse, at selvom en afgørelse om frigivelse af et barn til adoption ikke bør træffes, før faderskabet eller medmoderskabet til barnet er fastslået, er der ikke noget til hinder for, at udvalget træffer afgørelse om at indstille til adoption uden samtykke og sender denne afgørelse til Ankestyrelsen. Der henvises til kapitel 4.

§ 72 i barnets lov regulerer alene processen for udvalgets behandling af indstillingen om adoption uden samtykke.

I stk. 1 fastslås det, at udvalget skal behandle indstillingen på et møde.

Efter stk. 2 skal udvalget inden beslutningen om godkendelse af indstillingen give barnet, de øvrige parter og deres advokater m.v. lejlighed til at udtale sig.

Barnet er part i sagen og har således uanset alder ret til at deltage i udvalgets møder på lige fod med andre parter. Oftest er barnet dog repræsenteret på møderne af en advokat.

Efter stk. 3 kan udvalget kun træffe beslutning om at godkende en indstilling om adoption uden samtykke, hvis mindst fire af udvalgets fem medlemmer stemmer for indstillingen.

Beslutningen om at godkende indstillingen skal være skriftlig og begrundet, og at den skal meddeles sagens parter, kommunen og Ankestyrelsen.

Det skal fremgå af beslutningen, hvis frigivelsen af barnet til adoptionen søges gennemført inden fødslen efter § 9, stk. 3, 2., pkt. i adoptionsloven.

Er dommeren ikke enig i beslutningen, skal dette tilføres udvalgets protokol, og beslutningen skal indeholde oplysning om dommerens opfattelse.

Hvis udvalget afslår indstillingen, gives skriftlig meddelelse herom til parterne, jf. det foreslåede stk. 2, og kommunen. Afslaget skal begrundes, og det skal indeholde oplysning om dommerens opfattelse. Det bør fremgå af afslaget, om sagen hjemvises til kommunen til fornyet behandling, eller om der ikke er grundlag for, at kommunen genoptager sagen på nuværende tidspunkt.

11.5. Ankestyrelsens behandling af en sag om adoption uden samtykke

11.5.1. Ankestyrelsens afgørelse om frigivelse af barnet til adoption uden samtykke

Når Ankestyrelsen modtager meddelelse fra kommunalbestyrelsen om, at børne- og ungeudvalget efter § 72 i barnets lov har indstillet, at et barn adopteres uden samtykke, træffer Ankestyrelsen efter § 10, stk. 1, i adoptionsloven afgørelse om frigivelse af barnet til adoption efter lovens § 9, stk. 2-4, hvis betingelserne er opfyldt.

Ankestyrelsen kan træffe afgørelser om følgende:

- Barnet frigives til adoption uden samtykke, fordi betingelserne herfor er opfyldt.
- Sagen hjemvises til fornyet behandling i kommunen.
- Indstillingen om adoption uden samtykke afslås.

Ankestyrelsen træffer kun afgørelse om at frigive et barn til adoption, når Ankestyrelsen har sikret sig, at der foreligger dokumentation for, at betingelserne for at gennemføre adoptionen er opfyldt, jf. kapitel 10, herunder at indstillingen indeholder de undersøgelser og oplysninger m.v., der fremgår af afsnit 11.2. Styrelsen skal i den forbindelse sikre sig, at undersøgelserne m.v. er aktuelle.

Endvidere skal Ankestyrelsen sikre sig, at alle parter har været involveret i sagen i tilstrækkeligt omfang sådan, at de har kunnet varetage deres interesser i sagen.

Mangler der oplysninger m.v. i sagen, kan Ankestyrelsen selv indhente dem eller indhente dem fra kommunen.

Ankestyrelsen har også mulighed for at hjemvise sagen til fornyet behandling i kommunen, bl.a. hvis sagen ikke er tilstrækkeligt oplyst, eller barnets perspektiv ikke er belyst. Denne mulighed skal dog anvendes under hensyn til sagsbehandlingstidens betydning for barnet, henset til Ankestyrelsens mulighed for selv at indhente de nødvendige oplysninger for, at der kan træffes afgørelse.

Under Ankestyrelsens behandling af sagen skal belysningen af barnets perspektiv ske ved, at barnets holdning til adoptionen inddrages. Der henvises til reglerne for høring af børn og indhentelse af samtykke for børn over 12 år i adoptionslovens § 6. Ankestyrelsens information til og rådgivning af barnet skal tage udgangspunkt i barnets faktiske situation og gives på en sådan måde, at barnet mødes i ”øjnehøjde”.

Ankestyrelsen kan tidligst træffe afgørelse om at frigive barnet til adoption tre måneder efter barnets fødsel, selvom en sag om adoption uden samtykke kan indledes allerede inden barnets fødsel. Baggrunden herfor er, at forældrene som alt overvejende hovedregel tidligst kan samtykke til adoptionen tre måneder efter barnets fødsel, jf. adoptionslovens § 8, stk. 2, og at alle forældre bør have samme periode til at overveje, om de ønsker at medvirke til en frivillig adoption. Dette er imidlertid ikke til hinder for, at børne- og ungeudvalget efter § 72 i barnets lov på et tidligere tidspunkt indstiller til Ankestyrelsen, at der træffes afgørelse om adoption uden samtykke.

Ankestyrelsen kan træffe afgørelse om frigivelse af barnet til adoption inden tremåneders fristen, hvis betingelserne i § 9, stk. 3, 2. pkt., om adoption uden samtykke inden fødslen er opfyldt.

Ankestyrelsen skal som led i sin almindelige vejledningsforpligtelse over for forældrene efter omstændighederne oplyse dem om retsvirkningerne, forskellene på adoption uden samtykke og adoption med samtykke og muligheden for at modtage anonyme opfølgingsrapporter om barnet.

Efter § 15, stk. 2, i bekendtgørelse om [retssikkerhed og administration på det sociale område] skal Ankestyrelsen så vidt muligt træffe afgørelse inden 8 uger efter, at Ankestyrelsen har modtaget en indstilling fra børne- og ungeudvalget om adoption uden samtykke.

11.5.2. Møde i Ankestyrelsen

Ankestyrelsen behandler efter § 55 i retssikkerhedsloven sagen på et møde, hvor der deltager to medlemmer, to ankechefer, hvoraf den ene er formand, samt en adoptionskyndig medarbejder fra Ankestyrelsen, der også har stemmeret. Efter § 12, stk. 2, i bekendtgørelse om forretningsordenen for Ankestyrelsen skal der også deltage en børnesagkyndig konsulent, som dog ikke har stemmeret. Den børnesagkyndige skal være kyndig i børne- eller ungdomspsykiatri, psykologi eller pædagogik eller have en lignende relevant uddannelse. Derudover kan konsulenter med særlig sagkundskab om de forhold, som sagerne vedrører, deltage i møderne uden stemmeret.

Afgørelsen om adoption uden samtykke træffes med almindeligt stemmeflertal.

Parterne indkaldes til at deltage i mødet, hvor de sammen med deres repræsentanter og bisiddere kan redegøre for deres syn på sagen. Der henvises til § 11, stk. 3, i bekendtgørelse om forretningsordenen for Ankestyrelsen.

11.5.3. Afgørelsens form og indhold

Ankestyrelsens afgørelse efter adoptionslovens § 9 skal efter lovens § 11 stk. 1 og 2, meddeles skriftligt til barnet, forældrene, indehaveren af forældremyndigheden, hvis denne er en anden end forældrene, værgen og den, der søger om adoption. I sager om adoption efter § 9, stk. 4, er plejefamilien part i sagen.

Afgørelsen udleveres personligt til parterne eller forkyndes af Ankestyrelsen for dem eller deres advokat. Herudover sendes afgørelsen til kommunen, jf. adoptionsbekendtgørelsens § 68.

Afgørelsen skal være begrundet. Begrundelsen skal gøre det klart for parterne og kommunen, hvordan Ankestyrelsen har vurderet sagen. Afgørelsen skal navnlig indeholde en vurdering af barnets bedste og af afvejningen mellem barnets behov for gennem adoption at få ny blivende familie for resten af livet over for barnets og forældrenes interesse i at bevare kontakten og de juridiske bånd til hinanden.

Afgørelsen bør også indeholde en vurdering af dokumentationen for, at betingelserne for adoption uden samtykke er opfyldt, herunder at undersøgelserne lever op til de relevante faglige standarder.

I de tilfælde, hvor styrelsen træffer afgørelse om, at barnet ikke adopteres uden samtykke, og Ankestyrelsen altså ikke tiltræder børne- og ungeudvalgets indstilling, får kommunen gennem begrundelsen mulighed for at vurdere, om det vil være relevant at arbejde videre med en ny indstilling om adoption uden samtykke.

11.5.4. Udpegning af adoptant (Matchning)

Når Ankestyrelsen har truffet afgørelse om, at barnet frigives til adoption uden samtykke efter § 9, stk. 2 eller 3, i adoptionsloven, skal der tages stilling til, hvem der skal udpeges til at adoptere barnet. Dette kaldes matchning.

Proceduren for denne matchning er fastlagt med henblik på at sikre, at barnet adopteres af den adoptant, der har de bedste forudsætninger for at sikre barnet den bedst mulige opvækst, herunder har de fornødne ressourcer til at håndtere barnets helbredsmæssige eller mentale situation. Matchningen mellem barn og adoptant foretages på grundlag af oplysninger om barnets og de mulige adoptanters situation.

Matchningen påbegyndes, selvom fristen i § 11, stk. 3, i adoptionsloven til at søge frigivelsesafgørelsen indbragt for domstolene ikke er udløbet, og behandlingen af matchningen fortsættes, selvom afgørelsen søges indbragt for retten.

Skal barnet adopteres af sin plejefamilie efter § 9, stk. 4, fastholdes barnets ophold der efter anbringelsesreglerne i barnets lov. Anbringelsen ophører, når adoptionsbevillingen udstedes.

Fremmedadoption

Er adoptionen gennemført efter § 9, stk. 2 eller 3, i adoptionsloven, og skal barnet adopteres ved anonym fremmedadoption, foretages matchningen af Adoptionsnævnet efter §§ 64-66 i adoptionsbekendtgørelsen og kapitel 7 i forretningsordenen for Adoptionsnævnet. Matchningsproceduren er beskrevet i afsnit 10.2. i adoptionsvejledningen.

Med hensyn til matchningen af børn, der er frigivet til adoption før fødslen efter § 9, stk. 3, 2. pkt., bemærkes, at straks efter frigivelsesafgørelsen beder Ankestyrelsen Adoptionsnævnet matche det frigivne

barn med en godkendt adoptant. Matchningsproceduren indledes først efter fødslen, og når Adoptionsnævnet har modtaget de nødvendige oplysninger om barnet, herunder om fødselsforløbet, som nævnets børnelæge gennemgår sammen med de øvrige oplysninger i sagen. Der er dog ikke noget til hinder for, at matchningen forberedes før fødslen på grundlag af de foreliggende oplysninger om det ufødte barn og dets forældre. På den måde vil det være muligt at foretage matchningen hurtigst muligt efter fødslen.

Matchningen behandles herefter som andre sager om adoption af børn, der er blevet frigivet til adoption efter § 9, stk. 2 eller 3, i adoptionsloven. Myndighederne skal dog have fokus på, at matchningen skal foretages hurtigst muligt for at sikre, at barnet hurtigt kommer til de kommende adoptanter, herunder at en eventuel anbringelse bliver så kortvarig som mulig.

Familieadoption og fremmedadoption med en kendt adoptant

Skal et barn, der er frigivet til adoption efter § 9, stk. 2 eller 3, i adoptionsloven, adopteres ved familieadoption eller ved fremmedadoption med en kendt adoptant, tager Ankestyrelsen stilling til, om den pågældende opfylder betingelserne for at adoptere, og om det vil være bedst for barnet at blive adopteret af denne. De generelle betingelser for at gennemføre en familieadoption er beskrevet i kapitel 5 i adoptionsvejledningen.

Søges der om familieadoption af et barn, som ansøgeren ikke har en slægtsmæssig relation til, kan adoptionen gennemføres, hvis barnet og ansøgeren har et særligt tilknytningsforhold til hinanden, jf. § 1, nr. 3, litra c, i adoptionsbekendtgørelsen. Ved vurderingen af denne tilknytning skal der tages hensyn til, at med frigivelsen af barnet til adoption uden samtykke er der taget stilling til, at det vil være bedst for barnet at vokse op i en ny egen familie. Det kan i den sammenhæng være en bedre løsning for barnet at blive adopteret af ansøgere, som barnet har en tilknytning til, i stedet for at blive adopteret gennem fremmedadoption af ansøgere, som er blevet godkendt som adoptanter, men som barnet ikke har nogen tilknytning til.

Familieadoptionen uden slægtsmæssig tilknytning kan også gennemføres, hvis ansøgeren har en sådan tilknytning til barnet, at ansøgeren vil kunne godkendes som netværksplejefamilie for barnet, jf. bekendtgørelsens § 1, nr. 3, litra e. I så fald indhenter Ankestyrelsen en udtalelse herom fra kommunen. Ved kommunens vurdering af, om ansøgerne kan godkendes som netværksplejefamilie for det pågældende barn efter § 58 i barnets lov, vil det afgørende være den allerede etablerede personlige relation mellem plejefamilien og barnet. Der stilles således krav om, at der er en vis tilknytning mellem barnet og familien. Den etablerede tilknytning vil kunne udspringe af en professionel relation. Der stilles endvidere krav om, at ansøgeren har de fornødne ressourcer til at give barnet den støtte og omsorg, som barnet har behov for, herunder eventuelle behov som følge af betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, eventuelt suppleret med den nødvendige professionelle behandling.

Den omstændighed, at ansøgeren opfylder betingelserne for at blive godkendt som netværksplejefamilie for det pågældende barn, betyder ikke nødvendigvis, at ansøgeren kan adoptere barnet. Ankestyrelsen skal således foretage en konkret vurdering af, om det er bedst for barnet at blive adopteret af de pågældende.

Der kan i alle sager om familieadoption lægges vægt på, om ansøgeren har adopteret en af barnets søskende.

Er betingelserne for familieadoption ikke opfyldt, afslår Ankestyrelsen anmodningen og fortsætter behandlingen af sagen med henblik på fremmedadoption.

Har nogen under behandlingen af en sag om adoption uden samtykke efter § 9 i adoptionsloven tilkendegivet at ville adoptere barnet, anmoder Ankestyrelsen efter § 85, stk. 1, i adoptionsbekendtgørelsen straks efter at have truffet afgørelse om, at barnet frigives til adoption uden samtykke efter § 10, jf. § 9, i adoptionsloven den pågældende om inden syv dage at indgive ansøgning om at adoptere barnet. Indgives ansøgningen efter udløbet af denne frist, eller fremmer ansøgeren ikke behandlingen af ansøgningen, afslår Ankestyrelsen efter bestemmelsens stk. 2 anmodningen, medmindre det klart vil være bedst for barnet at blive adoptere af ansøgeren.

Ankestyrelsens afgørelse om afslag på familieadoption kan indbringes for domstolene efter § 63 i grundloven. Indbringes afslaget for domstolene, inden Ankestyrelsen har udstedt adoptionsbevilling, tager Ankestyrelsen stilling til, om hensynet til barnets bedste tilsiger, at sagen om fremmedadoption fortsættes, eller om den skal sættes i bero på behandlingen af indsigelsen. Det bemærkes i den forbindelse, at Ankestyrelsen har mulighed for at genoptage anmodningen om familieadoption, f.eks. fordi der er fremkommet nye oplysninger.

Midlertidig placering

Er barnet frigivet til adoption efter § 9, stk. 2 eller 3, placeres det straks efter matchningen hos den valgte adoptant efter § 32 a i adoptionsloven, jf. kapitel. 12, indtil adoptionsbevillingen udstedes.

11.5.5. Domstolsprøvelse af Ankestyrelsens afgørelse om frigivelse til adoption

Det skal fremgå af Ankestyrelsens afgørelse om frigivelse af et barn til adoption, at parterne efter § 11, stk. 3, i adoptionsloven inden 14 dage efter, at afgørelsen er modtaget eller forkyndt, kan forlange sagen indbragt for retten. Ankestyrelsen har i afgørelsen mulighed for at fastsætte en længere frist eller inden fristens udløb forlænge fristen, hvis særlige grunde taler derfor.

Afgørelsen kan indbringes for retten af sagens parter efter § 11, stk. 1, i adoptionsloven, dvs. barnet, forældrene, indehaveren af forældremyndigheden, hvis denne er en anden end forældrene, værger og den, der søger om adoption, f.eks. plejefamilien ved adoption efter § 9, stk. 4, i adoptionsloven.

Afslår Ankestyrelsen at frigive barnet til adoption, kan barnet eller den, der søger om adoption, f.eks. plejefamilien, indbringe afgørelsen for retten.

Er anmodning om domstolsprøvelse modtaget efter udløbet af denne frist, afvises sagen, medmindre overskridelsen er undskyldelig, eller særlige grunde i øvrigt taler for at behandle sagen. Afgørelsen træffes ved kendelse, der kan kæres, jf. dog § 475 i, stk. 4, i retsplejeloven.

Hvis Ankestyrelsen fra en af sagens parter modtager anmodning om, at afgørelsen ønskes indbragt for retten, skal Ankestyrelsen efter § 475 b, stk. 2, i retsplejeloven inden tre uger indbringe sagen for retten efter reglerne i retsplejelovens kapitel 43 b om prøvelse af beslutninger om adoption uden samtykke. Dette gælder dog ikke, hvis Ankestyrelsen inden modtagelsen af anmodningen har udfærdiget adoptionsbevilling efter, at fristen i adoptionslovens § 11, stk. 3, er udløbet. Det betyder, at selvom den frist, som er fastsat i afgørelsen, er overskredet, er Ankestyrelsen forpligtet til at indbringe sagen for retten, medmindre bevillingen til adoption allerede er udstedt. Modtager Ankestyrelsen først anmodningen om domstolsprøvelse efter udstedelsen af bevillingen, må parten henvises til at indbringe afgørelsen for domstolene efter § 63 i Grundloven.

Efter § 475 b, stk. 2, i retsplejeloven sender Ankestyrelsen sagens akter til retten med oplysning om den afgørelse, der forlanges prøvet, samt en kort redegørelse for de omstændigheder, der påberåbes, og for de beviser, der kan have betydning for sagens afgørelse.

Hvis retten opretholder Ankestyrelsens afgørelse om at gennemføre adoptionen uden samtykke, eller hvis retten i modsætning til Ankestyrelsen beslutter, at bevilling kan meddeles, kan Ankestyrelsen ikke meddele bevilling til adoption, før ankefristen er udløbet, og anke ikke er iværksat inden ankefristens udløb. Det samme gælder i forhold til kæremål, hvis retten afviser prøvelse på grund af overskridelse af ankefristen, jf. retsplejelovens § 475 b, stk. 4, hvorefter retten i disse tilfælde ved kendelse kan afvise sagen, medmindre overskridelsen er undskyldelig, eller særlige grunde i øvrigt taler for at behandle sagen.

11.5.6. Ankestyrelsens udstedelse af adoptionsbevilling

Når afgørelsen om, at barnet er frigivet til adoption, er endelig, kan Ankestyrelsen udstede adoptionsbevillingen.

Fremkommer der på dette stadie af sagen nye oplysninger, der viser, at adoptionen ikke vil være bedst for barnet, vil Ankestyrelsen efter en konkret vurdering kunne undlade at gennemføre adoptionen eller udsætte udstedelsen af bevillingen. Det kan f.eks. dreje sig om ændrede sygdomsforhold, begået kriminalitet m.v. hos adoptionsansøgerne. Dette skal dog vejes op imod det forhold, at barnet siden frigivelsesafgørelsen typisk enten har været midlertidigt placeret hos ansøgerne, eller barnet har boet hos ansøgerne, hvis de er plejeforældre for barnet.

Tilsvarende afslår Ankestyrelsen at udstede adoptionsbevilling, hvis adoptionssamrådet efter § 38 i adoptionsbekendtgørelsen har truffet afgørelse om bortfald af godkendelsen som adoptant.

Er ansøgernes samliv ophørt på grund af uoverensstemmelser, kan de ikke adoptere barnet sammen. Der henvises til § 5, stk. 1, i adoptionsloven, hvorefter den, som er gift eller samlevende, kun kan adoptere sammen med sin ægtefælle eller samlever, medmindre denne er forsvundet eller på grund af sindssygdom, åndssvaghed eller lignende tilstand er ude af stand til at handle fornuftmæssigt.

Ved familieadoption følger det af § 86 i adoptionsbekendtgørelsen, at Ankestyrelsen umiddelbart inden udstedelse af bevillingen skal indhente en fuldstændig straffeattest om ansøgeren. Der henvises til § 29 e i adoptionsloven, hvorefter Ankestyrelsen til brug for behandlingen af sager om adoption kan indhente oplysninger fra Det Centrale Kriminalregister om en ansøger, der ønsker at adoptere. Der henvises endvidere til § 20 og § 23, stk. 1, nr. 5, i bekendtgørelse nr. 1860 af 23. september 2021 om behandling af personoplysninger i Det Centrale Kriminalregister (Kriminalregisteret), som ændret ved bekendtgørelse nr. 260 af 24. februar 2022.

Videre følger det af bestemmelsen, at hvis Ankestyrelsen modtager oplysninger om ansøgerens fysiske eller psykiske helbredstilstand, der giver anledning til tvivl om, hvorvidt adoptionen er bedst for barnet, kan Ankestyrelsen indhente en udtalelse fra Adoptionsnævnet om, hvorvidt oplysningerne gør den ansøgte adoption betænkelig. Det samme gælder, hvis Ankestyrelsen modtager andre oplysninger, der viser, at adoption ikke vil være bedst for barnet.

Kapitel 12

Midlertidig placering

Når Ankestyrelsen har truffet afgørelse om, at barnet skal frigives til adoption uden samtykke efter adoptionslovens § 9, stk. 1-3, placeres barnet midlertidigt hos den kommende adoptivfamilie efter adoptionslovens § 32 a. Barnet placeres dog først hos adoptivfamilien, når Ankestyrelsen har taget stilling til en eventuel ansøgning om familieadoption, eller når Adoptionsnævnet har matchet barn og adoptionsansøger, og Adoptionssamrådet om nødvendigt har truffet afgørelse om at udvide ansøgernes godkendelse. Der henvises til afsnit 11.5.2.

Barnet er midlertidigt placeret efter § 32 a i perioden, indtil Ankestyrelsen har udstedt bevilling til adoption, eller retten har ophævet Ankestyrelsens afgørelse, og ankefristen er udløbet. Den midlertidige placering er således gældende i den periode, hvor sagen behandles i domstolssystemet. Den midlertidige placering ophører endvidere, når Adoptionsrådet efter § 38 i adoptionsbekendtgørelsen træffer afgørelse om bortfald af godkendelsen som adoptant. Der henvises til bekendtgørelsens § 84.

Det bemærkes, at efter bekendtgørelsens § 38, stk. 2, er ansøgeren forpligtet til at orientere Familieretshuset, hvis der indtræder relevante ændringer i ansøgerens forhold. Der henvises til afsnit 9.6. i adoptionsvejledningen om bortfald af godkendelse som adoptant.

Den midlertidige placering sker efter adoptionsloven og er således ikke en anbringelse efter barnets lov. Dette betyder, at bestemmelserne i barnets lov om bl.a. det personrettede tilsyn, samvær og afgørelser om anbringelser ikke finder anvendelse, og at den kommende adoptivfamilie ikke er en plejefamilie efter barnets lov. Barnets flytning til den kommende adoptivfamilie i en midlertidig placering er dermed heller ikke betinget af, at der foreligger et grundlag for skift af anbringelsessted efter barnets lov. Anbringelsen af barnet efter barnets lov ophører på det tidspunkt, hvor barnet placeres midlertidigt hos den kommende adoptivfamilie. Dette tidspunkt anses at indtræffe, når Adoptionsnævnet eller Ankestyrelsen har foretaget matchningen mellem barn og adoptivfamilie. Det bemærkes, at da der ikke er tale om en plejefamilieanbringelse efter barnets lov, har den kommende adoptivfamilie ret til, at deres anonymitet i forhold til de oprindelige forældre opretholdes under den midlertidige placering.

De oprindelige forældres ret til samvær med barnet efter barnets lov bortfalder, når barnet placeres midlertidigt efter adoptionslovens § 32 a. Forældrene har i stedet mulighed for at søge om fastsættelse af samvær efter § 20 a i forældreansvarsloven. Der henvises til punkt 5.9. i vejledning om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær.

Efter § 84, stk. 2, i adoptionsbekendtgørelsen ophører en midlertidig placering i følgende situationer:

- 1) Ankestyrelsen meddeler bevilling til adoption efter § 1, 2. pkt., i adoptionsloven.
- 2) Retten har afsagt dom om, at Ankestyrelsens afgørelse om, at barnet er frigivet til adoption, ophæves, og ankefristen herfor er udløbet.
- 3) Adoptionsrådet træffer afgørelse om bortfald af godkendelse som adoptant, jf. § 38.

Hvis retten ophæver Ankestyrelsens afgørelse om at frigive barnet til adoption uden samtykke, kan barnet efter § 58, stk. 4, i barnets lov forblive hos familien i en netværksanbringelse, hvis dette er bedst for barnet. Barnet er fra dette tidspunkt igen omfattet af anbringelsesreglerne i barnets lov, hvilket bl.a. betyder, at kommunen træffer afgørelse om anbringelse af barnet og om barnets samvær med sine forældre.

Bestemmelsen i adoptionslovens § 32 a om midlertidig placering finder ikke anvendelse, hvis barnet adopteres af sin plejefamilie efter adoptionslovens § 9, stk. 4. I disse tilfælde vil barnet fortsat være anbragt hos plejefamilien efter reglerne herom i barnets lov, indtil der udstedes en adoptionsbevilling, dvs. også i den periode, hvor sagen eventuelt behandles af domstolene.

Rettigheder og pligter under den midlertidige placering

Den kommende adoptivfamilie har under den midlertidige placering forældremyndigheden over barnet efter forældreansvarslovens § 7 a, stk. 5. Dette betyder, at den kommende adoptivfamilie har de almindelige rettigheder og pligter, som følger af forældreansvaret, herunder omsorgspligten for barnet og ret til at træffe afgørelse om barnets forhold.

Ankestyrelsen registrerer forældremyndigheden i CPR, når Adoptionsnævnet har matchet barn, og adoptanterne har accepteret matchningen, eller Ankestyrelsen har truffet beslutning om familieadoption.

Hvis retten ophæver Ankestyrelsens afgørelse om adoption uden samtykke, eller hvis den midlertidige placering bortfalder, fordi Adoptionssamrådet efter § 38 i adoptionsbekendtgørelsen træffer afgørelse om bortfald af godkendelsen som adoptant, foretager Ankestyrelsen registrering i CPR således, at det fremgår, at de oprindelige forældre igen har forældremyndigheden.

Den midlertidige placering medfører derimod ikke et familieskifte, der etablerer et arveforhold mellem barnet og den kommende adoptivfamilie.

Den kommende adoptivfamilie har endvidere forsørgelsespligten over for barnet under den midlertidige placering. Dette betyder, at adoptivfamilien ikke kan kræve, at der fastsættes en pligt for barnets oprindelige forældre til at betale børnebidrag, og at et eventuelt fastsat børnebidrag bortfalder.

Efter adoptionslovens § 25 d, stk. 3, har den kommende adoptivfamilie i forbindelse med den midlertidige placering, på samme måde som hvis barnet var adopteret, ret og pligt til at modtage adoptionsrådgivning. Familien har endvidere mulighed for efter § 25 d, stk. 2, at anmode om yderligere adoptionsrådgivning under den midlertidige placering. Hvis familien har modtaget adoptionsrådgivning efter § 25 d, stk. 1, i forbindelse med den midlertidige placering af barnet, har familien hverken ret eller pligt til at modtage adoptionsrådgivning, når adoptionen af barnet gennemføres. Hvis rådgivningsforløbet ikke er afsluttet, når den midlertidige placering afløses af adoptionen, kan forløbet dog fortsætte uagtet, at der nu er tale om en adoption. Adoptionsrådgivning er nærmere beskrevet i afsnit 11.3. i adoptionsvejledningen.

Endelig bemærkes, at den kommende adoptivfamilie i forbindelse med den kommende placering har ret til fravær og barselsdagpenge efter barselslovens regler på samme måde, som hvis barnet var adopteret. Hvis bevillingen til adoption udstedes, inden retten til fravær og til barselsdagpenge efter barselsloven er brugt fuldt ud under den midlertidige placering, kan den resterende fraværperiode med ret til barselsdagpenge afholdes, efter at der er meddelt bevilling til adoption. Der starter således ikke en ny periode med ret til fravær efter barselsloven, når adoptionsbevillingen er udstedt.

Bortfald af forældrenes ret til orientering efter § 23 i forældreansvarsloven

Efter § 23, stk. 1, i forældreansvarsloven har en forælder, som ikke har forældremyndigheden, ret til at få orientering om barnets forhold fra skoler, børneinstitutioner, social- og sundhedsvæsenet samt private sygehuse, privat praktiserende læger og tandlæger. En sådan forælder har desuden ret til at få udleveret dokumenter om barnets forhold, hvis disse findes på skoler og i børneinstitutioner. Der må dog ikke gives fortrolige oplysninger om forældremyndighedsindehaveren.

Efter bestemmelsens stk. 2 kan de nævnte institutioner m.v. nægte at give konkrete oplysninger og udlevere dokumenter om barnets forhold, hvis det må antages at være til skade for barnet. Endvidere kan Familieretshuset efter bestemmelsens stk. 3 i særlige tilfælde efter anmodning fra indehaveren af forældremyndigheden eller fra en af de nævnte institutioner m.v. fratage den forælder, der ikke har forældremyndighed, adgangen til at få orientering og få udleveret dokumenter efter stk. 1. Afgørelsen har virkning fra det tidspunkt, hvor institutionen m.v. modtager meddelelse om afgørelsen.

Forældrenes ret til orientering m.v. bortfalder, hvis barnet adopteres. Det følger således af § 16 i adoptionsloven, at ved adoption indtræder samme retsforhold mellem adoptant og adoptivbarn som mellem forældre og deres barn. Samtidig bortfalder retsforholdet mellem adoptivbarnet og dets oprindelige slægt. Adoption medfører således et fuldstændigt familieskifte. Når et barn er blevet bortadopteret, har

barnets oprindelige forældre derfor ikke længere ret til orientering m.v. om barnet efter § 23 i forældreansvarsloven.

Efter § 23, stk. 4, i forældreansvarsloven bortfalder forældrenes adgang til at få orientering m.v. om barnet efter bestemmelsens stk. 1, når barnet er midlertidigt placeret efter § 32 a i adoptionsloven. Dette har virkning fra det tidspunkt, hvor den pågældende institutionen m.v. modtager meddelelse om, at barnet er blevet midlertidigt placeret.

Med denne bestemmelse sikres det, at forældrene ikke gennem orienteringsretten i § 23 kan få oplysninger om barnet, der sætter dem i stand til at identificere adoptionsansøgerne og deres bopæl. Dette ville give forældre, der modsætter sig bortadoptionen, mulighed for at opsøge barnet og dermed modarbejde det kommende familieskifte, som Ankestyrelsen har vurderet bedst for barnet.

Det påhviler adoptionsansøgerne at give besked til de relevante institutioner m.v. om, at orienteringsretten er bortfaldet. Ankestyrelsen sørger for at orientere dem herom i forbindelse med behandlingen af adoptionssagen.

Hvis retten ophæver Ankestyrelsens afgørelse om frigivelse af barnet til adoption, og fristen for at anke dommen er udløbet, genindtræder forældrenes forældremyndighed over barnet, hvorefter de som forældremyndighedsindehavere har ret til oplysninger om barnet, og hvis en af forældrene ikke har forældremyndighed, genindtræder retten til orientering efter § 23 i forældreansvarsloven.

Kapitel 13

Udslusning af barnet

Når et barn efter en afgørelse om frigivelse til adoption uden samtykke skal flyttes fra sine sædvanlige omgivelser (plejefamilie, institution m.v.) og midlertidigt placeres hos de kommende adoptanter, er det væsentligt, at kommunen i samarbejde med de øvrige involverede myndigheder og parter tilrettelægger et udslusningsforløb, som tager udgangspunkt i det enkelte barn, herunder blandt andet barnets alder, dets relationer og eventuelle særlige behov.

Der henvises til kapitel 9.

Kapitel 14

Domstolenes behandling af sager om adoption uden samtykke

Retssager om adoption uden samtykke behandles efter reglerne i retsplejelovens kapitel 43 b. Det er fastlagt heri, at sagen kan indbringes for byretten med mulighed for anke til landsretten.

Retten beskikker advokat for sagens parter. For alle børn uanset alder gælder det, at der altid skal beskikkes en advokat for barnet, jf. retsplejelovens § 475 c.

Efter § 475 c, stk. 1, i retsplejeloven er sagens parter Ankestyrelsen, forældrene, barnet, barnets plejefamilie, hvis Ankestyrelsens afgørelse er truffet efter § 9, stk. 4, i adoptionsloven, og indehaveren af forældremyndigheden, hvis denne er en anden end forældrene. Sidstnævnte finder dog ikke anvendelse, hvis det er den kommende adoptivfamilie, der efter § 7 a, stk. 5, i forældreansvarsloven har forældremyndigheden, fordi barnet er midlertidigt placeret hos dem efter adoptionslovens § 32 a. Det forhold, at en sag om adoption uden samtykke er begyndt i barnets handlekommune, gør ikke, at kommunen anses for ansøger og dermed part i sagen.

Barnets partsstatus indebærer bl.a. en ret for barnet til på egen hånd at anke rettens afgørelse. Den advokat, der beskikkes for barnet, kan derfor på barnets vegne anke rettens afgørelse.

Ved behandlingen af sager ved retten er det retten, der drager omsorg for sagens oplysning. Retten træffer selv bestemmelse om afhøring af parter og vidner samt om tilvejebringelse af udtalelser fra sagkyndige og af andre bevismidler, jf. retsplejelovens § 475 e. Retten skal sikre sig, at barnets perspektiv i sagen er tilstrækkeligt belyst. Dette kan bl.a. ske ved at inddrage de oplysninger, der er tilvejebragt under Ankestyrelsens sagsbehandling, men også ved en direkte inddragelse af barnet.

Det er forudsat i lovens forarbejder, at domstolene på baggrund af sagernes særlige karakter prioriterer sager om adoption uden samtykke højt, sådan at både byret og eventuelt landsret i videst muligt omfang berammer sagen hurtigst muligt og i øvrigt sørger for, at sagen fremmes mest muligt.

Social-, Bolig- og Ældreministeriet, den 11. december 2023

MALENE VESTERGAARD

/ Carina Fogt-Nielsen